511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 1

KÜRD DÎPLOMAT

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.
Heydər Əliyev

№ 47 (511) 18-24 dekabr, Çileya pêş, sal. il 2022
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məsçidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**
Səbahəddin Eloğlu

AD GÜNÜNÜZÜ TƏBRİK EDİRİK CƏNAB PREZİDENT!

"Azərbaycan kürdləri" İctimai Birliyinin idarə heyəti və "Diplomat" qəzetinin redaksiya heyəti, Rəşadətli Müzəffər Ordumuzun Ali Baş Komandanı, Azərbaycan Respublikasının Prezidentini doğum günü və 61 illik yubleyi münasibəti ilə təbrik edir, dövlət başçısına uzun ömür, cansağlığı, siyasi fəaliyyətində uğurlar arzulayır!

Komela Yekitîya Civata "Kurdên Azerbaycanê" û endamên xebatkar û xwandevanên rojnama „Dîplomat„-ê bona rojbûn û 61 salîya Serfermandarê Giştî yê Artêşa Mêrxas, Serok Komarê Azerbaycanê brêz İlham Elîyêv pîroz dikin, jêra cansaxî. emrê dirêj û serkeftinê siyasî hîvî dikin. Her tim serkeftîbe!

Səh. 11

Serok Barzanî: Vekirina beşa zimanê kurdî li Zanîngeha Pekîn pêngavekî giring û dîrokî ye

Səh. 12

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwendina Mîrê Qeterê beşdarî fînala Kûpaya Cîhanî dibe

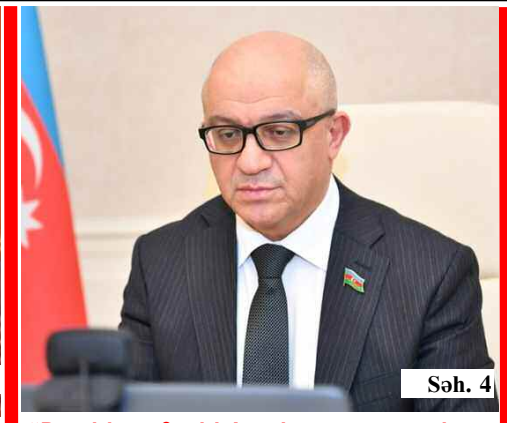

Səh. 4

"Prezident Qərbi Azərbaycana qayıdışın anonsunu verirsə, demək, elə də olacaq"

Səh. 4

Mələhət İbrahimqızı:Dərin mənalı fikirləriniz Qərbi Azərbaycan İcmasının da fəaliyyətinin yol xəritəsidir

Səh. 7

Mesrûr Barzanî û Balyozê Rûsyayê dawî pêşhat û guhertin gotûbêj kirin

Azərbaycanlıların deportasiyası və 1988-ci il faciəsi Səh. 6

Roj ji Rojhelat derdikeve Səh. 12

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ Səh. 7

Artêşa Tirkiyê li herêma Besta ya Şirnexê dest bi operasyonê kir Səh. 11

Heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd Ji Bo Pişgirîyê Seredana PAKê Kir zSəh. 11

Reuters: Запад не рассматривает военный вариант решения ядерной проблемы Ирана Səh. 18

Səh. 5

Ədalətli mövqeyimizi dünyaya çatdırmaqla Qərbi Azərbaycana qayıdışımızı təmin edəcəyik

Səh. 5

Qərbi Azərbaycandan deportasiya beynəlxalq aləmin gözü qarşısında baş verib

Səh. 5

Prezident İlham Əliyevin fikirləri Qərbi Azərbaycan İcmasının yol xəritəsini müəyyənləşdirdi

Səh. 13

Bajarê Amûdê, Şewata Sînemayê, Mihemedê Seîd Axa û Mirina Usivkê Çelebî

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 2

Prezident İlham Əliyev Bakı Metropoliteninin “Xocəsən” elektrik deposunun və stansiyasının açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 23-də Bakı Metropoliteninin “Xocəsən” stansiyasının və “Xocəsən” elektrik deposunun açılışında iştirak edib.

“Bakı Metropoliteni” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Zaur Hüseynov Prezident İlham Əliyevə stansiyada və depoda görülən işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Bakı Metropoliteni xətlərinin ümumi uzunluğu 40,7 kilometrdir. Metropolitenin Qırmızı, Yaşıl və Bənövşəyi xətləri üzrə ümumilikdə 27 stansiyası fəaliyyət göstərir.

Xatırladaq ki, 2016-cı il aprelin 19-da Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Bakı Metropoliteninin üçüncü – Bənövşəyi xəttinin açılışı olub. Bənövşəyi xətt ilə “Avtovağzal” və “Memar Əcəmi” stansiyaları da istifadəyə verilib. Ötən il mayın 29-da isə bu xətt üzrə üçüncü - “8 Noyabr” stansiyasının açılışı olub.

Qeyd olundu ki, “Xocəsən” stansiyası Bənövşəyi xətt üzərində yerləşən dördüncü stansiyadır. Kompleksin ümumi sahəsi 4200 kvadratmetr, stansiya platformasının uzunluğu 144 metrdir. Stansiya Lökbatan qəsəbəsi və “Sədərək” Ticarət Mərkəzi istiqamətindən hərəkət edən vətəndaşların nəqliyyat problemlərinin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynayacaq. Bu stansiyada Almaniyanın “ThyssenKrupp Fahrtreppen” şirkətinin istehsalı olan iki eskalator quraşdırılıb. “Xocəsən” stansiyası xəttin başlanğıcında yerləşir və qatarların sərnişinlərin tələbatına uyğun intensiv hərəkətinin təmin edilməsinə şərait yaradacaq. Həmçinin “8 Noyabr” stansiyasının arxasında dönmə kamerası yerləşdiyindən intervalın tənzimlənməsi rahat olacaq.

Məlumat verildi ki, “Xocəsən” elektrik deposu Bakı Metropoliteninin sayca ikinci deposudur və 24 hektardan çox ərazini əhatə edir. Üç mərhələdən ibarət inşaat layihəsinin hazırda birinci mərhələsi istifadəyə verilib.

“Xocəsən” elektrik deposunda iki içməli su anbarı, iki yanğın su anbarı, üç baxış qanovu və xidməti otaqlar, qatarların hərəkətini idarə etmək üçün blokpost, elektrik yarımstansiyası, təmir və texniki baxış infrastrukturu yaradılıb.

Daha iki mərhələ üzrə işlər xəttin yeni stansiyaları və tunelləri inşa olunduqca tələbata uyğun görüləcək. Belə ki, ikinci mərhələ üzrə hərəkət qatarına xidmət üçün məişət otağı ilə dayanma korpusu, qatarların yuyulması kamerası, təkərlərin diaqnostika kompleksi, yanacaqsürtkü materialları anbarı, dönmə qurğuları, kompressor stansiyası, təmir-dayanacaq binası üçün qazanxana inşa olunacaq. Üçüncü mərhələdə isə vaqonların təmiri və istehsalı korpusu, inzibati və məişət binaları, dispetçer idarəetmə məntəqəsi və vaqon təmiri binaları üçün qazanxana, qaldırıcı kran estakadası ilə texnoloji platformanın tikintisi nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə müasir infrastrukturun qurulması bütün sahələri, o cümlədən nəqliyyatın əhəmiyyətinin xüsusilə artdığı indiki dövrdə metropoliteni də əhatə edir. Hazırda Bakı Metropoliteninin konseptual inkişaf proqramına uyğun olaraq işlər sürətlə davam etdirilir. Proqrama əsasən, perspektivdə metronun stansiyalarının sayı 76-ya çatdırılacaq.

Prezident İlham Əliyev Özbəkistanın Baş nazirinin müavinini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 24-də Özbəkistan Respublikasının Baş nazirinin müavini, investisiya və xarici ticarət naziri Cəmşid Xocayevi qəbul edib.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişafı baxımından 2022-ci ilin də çox uğurla başa çatdığını bildirərək bu il Özbəkistana 3 dəfə səfər etdiyini xatırlatdı. Prezident İlham Əliyev bu səfərlər zamanı keçirilən görüşlərdə əməkdaşlığımızın genişlənməsi ilə bağlı müəyyən edilmiş bütün sahələr üzrə qarşıya qoyulan məqsədlərə çatmaqdan məmnunluğunu ifadə etdi və 2023-cü ildə də əlaqələrimizin inkişaf dinamikasının saxlanılacağına əminliyini bildirdi. Dövlətimizin başçısı sənaye, kənd təsərrüfatı, hərbi-texniki, nəqliyyat, təhsil sahələrində və digər sahələrdə əməkdaşlığın gələcək inkişafı üçün yaxşı zəmin yaradıldığını vurğuladı.

Cəmşid Xocayev, ilk növbədə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin salamlarını və ad günü münasibətilə təbriklərini dövlətimizin başçısına çatdırdı, Azərbaycan və Özbəkistan dövlət başçıları arasında şəxsi əlaqələrin münasibətlərimizin inkişafında rolunu xüsusi olaraq qeyd etdi, belə bir əlamətdar gündə Azərbaycan Prezidentinin qəbulunda olmaqdan böyük şərəf hissi duyduqlarını dedi.

Prezident İlham Əliyev salamlara və təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Şavkat Mirziyoyevə çatdırmağı xahiş etdi.

Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi və Vətən müharibəsində əldə olunan Qələbə münasibətilə dövlətimizin başçısını təbrik edən Cəmşid Xocayev vurğuladı ki, bu, bütün Türk dünyasının Qələbəsidir. Qonaq dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə Azərbaycanın iqtisadi inkişafını və əldə etdiyi nailiyyətləri xüsusi qeyd etdi.

Görüşdə ikitərəfli münasibətlərin inkişafı barədə fikir mübadiləsi aparıldı, ticarət dövriyyəsinin artdığı qeyd olundu, birgə investisiya fondunun yaradılması istiqamətində dövlət başçıları arasında müvafiq razılığa əsasən həyata keçirilən iş barədə danışıldı.

Söhbət zamanı nəqliyyat, istehsalat kooperasiyası, energetika, yüngül sənaye, xüsusilə ipəkçilik və pambıqçılıq sahələrində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu.

Prezident İlham Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsini qəbul edib

Dekabrın 22-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi vəzifəsinə təyin olunmuş Fuad Nəcəfli-ni qəbul edib və ona müvafiq tapşırıqlarını verib.

Qəbulda Prezident İlham Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikasına göstərdiyi daimi diqqəti sayəsində və birbaşa tapşırığı ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər, o cümlədən böyük infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, Naxçıvanda qazlaşdırmanın 100 faiz səviyyəsində təmin edilməsi, enerji təchizatı, müasir yolların inşa olunması, səhiyyə və təhsil obyektlərinin tikintisi, yeni iş yerlərinin yaradılması istiqamətində görülən işlər qeyd olunub.

Bildirilib ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasına hər il dövlət büdcəsindən böyük həcmdə dotasiya ayrılıb.

Prezident İlham Əliyev tapşırıq verib ki, səlahiyyətli nümayəndə kimi Fuad Nəcəfli insanların qayğısına qalınması, korrupsiya, rüşvətxorluqla mübarizə, şəffaflıq, düzgün kadr siyasətinin həyata keçirilməsi, mərkəzi icra orqanları ilə sıx təmasda fəaliyyətlə bağlı bütün səylərini göstərsin.

Fuad Nəcəfli ona göstərilən yüksək etimada görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirib və Prezident İlham Əliyevi əmin edib ki, bütün fəaliyyət dövlətimizin başçısının siyasəti üzərində aparılacaq, ölkə miqyasında həyata keçirilən genişmiqyaslı islahatların Naxçıvan Muxtar Respublikasında da təmin edilməsi işində səylərini əsirgəməyəcək.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 3

TƏBRİK EDİRİK!

Dekabrın 24-ü Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin doğum günüdür. Dövlət başçısının 61 yaşı tamam olur.

İlham Heydər oğlu Əliyev 1961-ci il dekabrın 24-də Bakı şəhərində anadan olub. Orta təhsilini 1967-1977-ci illərdə Bakı şəhərində alan İlham Əliyev 1977-ci ildə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutuna (MDBƏİ - MQİMO) daxil olub, ali təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vuraraq elmi fəaliyyətini institutun aspiranturasında davam etdirib.

1985-ci ildə dissertasiya müdafiə edən İlham Əliyev tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alıb və 1990-cı ilədək MDBƏİ-də müəllim işləyib. 1994-2003-cü illərdə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) vitse-prezidenti, sonra isə birinci vitse-prezidenti vəzifəsində çalışıb.

1995-ci və 2000-ci illərdə Milli Məclisə üzv seçilən İlham Əliyev 2001-2003-cü illərdə Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞPA) Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri olub. AŞPA-da siyasi fəaliyyəti çərçivəsində 2003-cü ilin yanvar ayında qurumun sədr müavini və Büro üzvü seçilib. 2003-cü ildə baş nazir vəzifəsinə təyin edilməsi ilə əlaqədar İlham Əliyevin deputat səlahiyyətlərinə xitam verilib. 2003-cü il oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının prezidenti seçilib və oktyabrın 31-də vəzifəsinin icrasına başlayıb. 2008-ci il oktyabrın 15-də keçirilən seçkilərdə seçicilərin 88 faizindən çoxunun səsini qazanan İlham Əliyev yenidən Azərbaycan Respublikasının prezidenti seçilib.

2013-cü il oktyabrın 9-da və 2018-ci il aprelin 11-də keçirilən prezident seçkilərində isə növbəti dəfə qələbə qazanıb.

Qeyd edək ki, İlham Əliyev həmçinin 1997-ci ildən Azərbaycanın Milli Olimpiya Komitəsinin prezidentidir. İdmanın və Olimpiya hərəkatının inkişafında böyük xidmətlərinə görə Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin ali ordeni ilə təltif edilib.

Azərbaycan, rus, ingilis, fransız və türk dillərini mükəmməl bilir.

Evlidir. Üç övladı var.

“Azərbaycan kürdləri” İctimai Birliyinin idarə heyəti və “Diplomat” qəzetinin redaksiya heyəti Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevi doğum günü münasibətilə təbrik edir, dövlət başçısına uzun ömür, cansağlığı, fəaliyyətində uğurlar arzulayır!

Hörmətlə: “Azərbaycan kürdləri” İctimai Birliyinin idarə heyəti və “Diplomat” qəzetinin redaksiya heyəti adından Tahir Süleyman

Dünya liderləri Prezident İlham Əliyevi təbrik edirlər

Dekabrın 23-də Fransa Respublikasının Prezidenti Emmanuel Makron Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon danışığı əsnasında Emmanuel Makron Ermənistan və Azərbaycan arasındakı münasibətlərə, həmçinin Azərbaycanın Laçın rayonundan keçərək Xankəndi şəhərinə gedən yoldakı vəziyyətə toxunub.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Laçın rayonundan keçərək Xankəndi şəhəri istiqamətində olan yoldakı vəziyyətlə bağlı qeyd edib ki, Azərbaycanın vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi ərazilərimizdə faydalı qazıntı yataqlarının qanunsuz istismarına və bunun nəticəsində ətraf mühitə ciddi zərər vurulmasına etiraz edirlər.

Prezident İlham Əliyev Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi ərazilərimizdə yaşayan sakinlərin bu yoldan mülki və humanitar məqsədlər üçün istifadəsinə maneənin olmadığını, başqa təsisatlara lüzum olmadan Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin yerli ofisinin xətti ilə tibb maşınlarının keçidlərinin təmin edildiyini vurğulayıb.

Dövlətimizin başçısı vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin əsas tələbinin faydalı qazıntı yataqlarının qanunsuz istismarının dayandırılması və ərazidə ekoloji monitorinq fəaliyyətinin aparılmasının təmin edilməsi olduğunu bildirib.

Söhbət əsnasında Prezident İlham Əliyev, həmçinin Ermənistanın Azərbaycana məxsus 8 kəndi hələ də işğal altında saxladığını qeyd edib.

Emmanuel Makron Fransanın Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşdırılmasına, sülh müqaviləsi üzrə danışıqların davam etdirilməsinə dəstək verməyə hazır olduğunu bildirib.

Prezident İlham Əliyev regional məsələlərə münasibətdə tarazlı və qərəzsiz davranışın vacibliyinə toxunaraq, Frankofoniya və bəzi başqa beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycan əleyhinə fəaliyyətlərin təəssüf doğurduğunu diqqətə çatdırıb.

Dekabrın 24-də ICESCO-nun Baş direktoru Salim bin Məhəmməd əl-Maliki Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Salim bin Məhəmməd əl-Maliki dövlətimizin başçısını ad günü münasibətilə təbrik edib, Azərbaycanın inkişafı naminə prezidentlik fəaliyyətində yeni uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulayıb.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə ICESCO-nun Baş direktoruna minnətdarlığını bildirib.

Telefon danışığı əsnasında Azərbaycanla ICESCO arasında uzun illər uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyi qeyd olunub.

Dövlətimizin başçısı ərazilərimizin işğalı zamanı və işğaldan azad olunmasından sonra Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin davamlı dəstəklənməsi və işğal dövründə ermənilərin torpaqlarımızda tarixi-mədəni abidələrimizi dağıtmaları barədə faktların dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılması ilə bağlı ISESCO-nun və şəxsən Salim bin Məhəmməd əl-Malikinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib.

Prezident İlham Əliyev Salim bin Məhəmməd əl-Malikinin işğaldan azad edilmiş ərazilərimizə etdiyi səfərə görə də bir daha minnətdarlığını bildirib.

Dövlətimizin başçısı və ICESCO-nun Baş direktoru əməkdaşlığın bundan sonra da genişlənləcəyinə əminliklərini ifadə ediblər.

Salim bin Məhəmməd əl-Maliki Prezident İlham Əliyevi ICESCO-nun mənzil-qərargahına səfərə dəvət edib.

Dövlətimizin başçısı dəvəti minnətdarlıqla qəbul edib və öz növbəsində Salim bin Məhəmməd əl-Malikini ölkəmizə səfərə dəvət edib.

ICESCO-nun Baş direktoru dəvəti məmnunluqla qəbul edib və təşəkkürünü bildirib.

Dekabrın 24-də Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Sadır Japarov Prezident İlham Əliyevi ad günü münasibətilə təbrik edib, ölkəmizin inkişafı naminə fəaliyyətində ona uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulayıb.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə Qırğızıstan Prezidentinə təşəkkürünü bildirib.

Telefon söhbəti zamanı 2022-ci ildə dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin uğurlu inkişafından məmnunluq ifadə edilib, bu il Qırğızıstan Prezidentinin Azərbaycana rəsmi səfərinin, Azərbaycan Prezidentinin isə Qırğızıstana dövlət səfərinin əlaqələrimizin genişlənməsinə verdiyi töhfə vurğulanıb. Prezident İlham Əliyev dövlət səfəri zamanı nümayiş etdirilən yüksək qonaqpərvərliyə və səmimi dostluq münasibətinə görə Sadır Japarova bir daha minnətdarlığını bildirib.

Söhbət zamanı əməkdaşlığımızın perspektivləri ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev dekabrın 24-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Kasım-Jomart Tokayev Prezident İlham Əliyevi doğum günü münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edib, ona cansağlığı və ali dövləti fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzulayıb.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə minnətdarlığını bildirib.

Qazaxıstan Prezidenti qardaş Azərbaycan ilə dostluq və mehriban qonşuluq ruhunda əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi kursuna qəti sadiqlik ifadə edib.

Söhbət zamanı Qazaxıstan-Azərbaycan strateji tərəfdaşlığının dinamik inkişafı qeyd olunub.

Dövlət başçıları qarşılıqlı ticari-iqtisadi və mədəni-humanitar fəaliyyətin dərinləşdirilməsinə dair daha əvvəl əldə edilmiş razılaşmaların həyata keçirilməsinin gedişini yüksək qiymətləndiriblər.

Dekabrın 24-də Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Şavkat Mirziyoyev dövlətimizin başçısına ad günü münasibətilə təbriklərini çatdırıb, xalqımızın rifahı naminə fəaliyyətində ona uğurlar, möhkəm cansağlığı arzulayıb. Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə Özbəkistan Prezidentinə minnətdarlığını bildirib. Telefon söhbəti zamanı ikitərəfli dostluq və qardaşlıq münasibətlərimizin bu il də uğurla inkişaf etdiyi vurğulanıb, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Özbəkistana bu il ərzində 3 səfərinin əlaqələrimizin möhkəmlənməsində rolu xüsusi qeyd edilib, görüşlər zamanı əldə olunmuş razılıqların həyata keçirilməsindən məmnunluq bildirilib, əməkdaşlığımızın perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin dekabrın 24-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon söhbəti zamanı Vladimir Putin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi doğum günü münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edib.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbrikə görə minnətdarlığını bildirib.

Söhbət əsnasında Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin üçtərəfli razılaşmalarının həyata keçirilməsinin bəzi praktiki, o cümlədən Azərbaycan-Ermənistan sərhədində təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı məsələlərinə də toxunulub.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 4

Möhtərəm Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan.

Sizi doğum gününüz münasibətilə təbrik edir, Uca Allahdan Sizə və ailənizə möhkəm cansağlığı, gələcək fəaliyyətinizdə yeni-yeni nailiyyətlər arzulayıram.

Möhtərəm prezident Vətənimizin ərazi bütövlüyü uğrunda yorulmadan göstərdiyiniz fədakar fəaliyyətinizdə yeni uğurlar arzulayır,

vətəndaş olaraq Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Doğma Qarabağımızı millətimizə bəxş etdiyinizə, dədə-baba torpaqlarımızı öz həqiqi sahiblərinə qaytardığınız üçün Sizə sonsuz minnətdarıq.

Cənab Prezident Qarabağın azadlığı xoşbəxtliyini Siz bizə yaşatdınız.

Qədirbilən xalqımız hər zaman sizin ətrafınızda sıx birləşib. Sizin yürütdüyünüz siyasəti dəstəkləyir və sizə sonsuz sevgi hissi duyurlar. Cənab Prezident Sizə bundan sonrakı fəaliyyətinizdə də uğurlar arzulayır, dövlətimizin var olması naminə möhkəm cansağlığı diləyirik!

Tanrı Sizi qorusun.

Hörmətlə,

Müşfiq Məmmədli, Milli Məclisin deputatı

"Prezident Qərbi Azərbaycana qayıdışın anonsunu verirsə, demək, elə də olacaq"

"Cənab İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycana qayıdacağımızla bağlı son açıqlaması Gürcüstanın keçmiş Prezidenti Mixeil Saakaşvilinin 2021-ci ildə Ukraynanın televiziyalarından birində işğal altındakı torpaqlarımızı necə azad etdiyimizə aydınlıq gətirərkən danışdıqlarını yadıma saldı. Saakaşvli bildirirdi ki, bir dəfə Strasburqdan Azərbaycan Prezidenti ilə birgə geri dönürlərmiş və o, Abxaziyanın üstündən uçanda oranı aydın görmək üçün təyyarənin bir az aşağı enməsini xahiş edib. Cənab İlham Əliyev isə ona işğal altındakı torpaqlarımızı azad etmək üçün hələ bir neçə il gözləmək lazım gəldiyini, amma bu yöndə dayanmadan çalışmalı, çalışmalı və çalışmalı olduğumuzu deyib. Yəni Saakaşvilinin diqqətinə çatdırılıb ki, burada sentimentallıq olmamalıdır, biz öz torpaqlarımızı təyyarənin illüminatorundan izləmək yox, geri qaytarmaq, üzərində gəzmək haqda düşünməli, qarşımıza ancaq bunu məqsəd qoymalı və heç bir tərəddüd etmədən ona doğru irəliləməliyik".

Bu barədə millət vəkili, politoloq Sahib Alıyev bildirib.

O qeyd edib ki, cənab Prezidentin işğal altındakı torpalqarımızı qaytarmaqla bağlı o zaman Saakaşviliyə söylədikləri nəzəri baxımdan düz təsir bağışlasa da, reallşadırılması müşkül və hətta mümkünsüz görünüb. Lakin dövlətimizin başçısı göstərib ki, böyük güclər, yırtıcı dövlətlər əleyhinə olduğu halda belə, qarşına qoyduğun məqsədə çatmaq mümkündür: "İndi həmən şəxs öz doğum günündə böyük əminliklə bizim Ermənistan adlanan dədə-baba torpaqlarımıza qayıdacağımızın anonsunu verirsə, demək, elə də olacaq. Axı bunu elə-belə adam yox, özü də xatırlatdı, torpaqlarımız hələ işğal altında olduğu zaman doğum günlərində Qarabağdan və Şərqi Zəngəzurdan didərgin düşən soydaşlarımıza baş çəkərək onların tezliklə öz yurd yerlərinə dönəcəklərini vəd edən və bunu reallşadıran bir lider bildirir".

Millət vəkilinin sözlərinə görə, Qərbi Azərbaycana qayıtmaq üçün də Prezidentimizin təbirincə desək, çalışmaq, çalışmaq və çalışmaq lazımdır: "Özəlliklə də o torpaqlardan olanlar hindlilərin bir məsəli var ondan çıxış etməlidirlər. Həmən məsəldə deyilir ki, torpaq bizə babalarımızdan qalan miras deyil, uşaqlarımıza borcumuzdur. Yəni mirasla necə istəyirsən davrana bilərsən, borcu isə qaytarmaq lazımdır. Və torpaq borcu elə borcdur ki, onu qaytarmamaq son nəfəsində də sənə halal edilə bilməz, edilməməlidir də".

Məlahət İbrahimqızı:Dərin mənalı fikirləriniz Qərbi Azərbaycan İcmasının da fəaliyyətinin yol xəritəsidir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasında yaradılan şəraitlə tanış olub və Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşüb.

"Yeni Gundem" Qərbi Azərbaycan İcmasının Qadınlar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı Məlahət İbrahimqızının çıxışını təqdim edir: – Zati-aliləri, möhtərəm cənab Prezident.

İcazə verin, Sizi Qərbi Azərbaycan İcmasının Qadınlar Şurası və erməni təcavüzü nəticəsində öz doğma torpaqlarından didərgin düşmüş çoxsaylı qaçqın bacı və analarımız adından salamlayım. Bu ali məclisdə çıxış etmək sözsüz ki, mənim üçün böyük şərəfdir, amma Sizin, Zati-alinizin, Müzəffər Ali Baş Komandanın qarşısında çıxış etmək bir o qədər çətin və məsuliyyətlidir.

Möhtərəm cənab Prezident, Azərbaycan xalqı hələ də Müzəffər Sərkərdəliyinizlə 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız möhtəşəm Zəfərin tükənməz sevincini yaşayır və bundan sonra da daim bu sevinclə yaşayacaq. Sizin sarsılmaz və qətiyyətli siyasi iradənizin rəmzi olan və dünya hərb tarixinə "Dəmir yumruq" əməliyyatı kimi yazılmış Vətən müharibəsində rəşadətli milli Ordumuzun qəhrəmanlığı və xalqımızın

milli birliyi ilə bir neçə əsrlik tarixi olan dünya erməniliyi əbədi məğlubiyyətə düçar oldu və 30 il düşmən tapdağında olan Qarabağ azad edilərək, məcburi köçkün soydaşlarımızın doğma yurdlarında hüquqları bərpa olundu.

Qürur hissi ilə deməliyik ki, gələcək nəsillər üçün tükənməz mənəvi sərvət olan bu Zəfərlə Siz tarixi ədaləti bərpa etdiniz, xalqımızı dünyaya qalib, şərəfli və qürurlu məğlubedilməz bir xalq kimi tanıtdınız. Sizə sonsuz təşəkkür edirik, möhtərəm cənab Prezident.

Minnətdarlıqla deməliyik ki, Sizin fəaliyyətiniz boyu Azərbaycanın milli maraqları naminə qəbul etdiyiniz qərarlar xalqımızın rifahını, dövlətimizin güc və nüfuzunu dünyada ildən-ilə daha da artırır.

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin bütün vəsiyyətlərini sədaqətlə həyata keçirərək, müasir dövrün çağırışlarına cavab verən uzaqgörən siyasətiniz sayəsində və zəngin dövlət idarəetmə təcrübənizlə Azərbaycan bu gün tarixinin intibah dövrünü yaşayır. Ötən illər ərzində Siz təkcə Qarabağ uğrunda mübarizə aparmadınız, ən mötəbər kürsülərdə, ən mürəkkəb məqamlarda İrəvanın, Zəngəzurun və Göyçənin Azərbaycanın tarixi torpaqları olduğunu və Azərbaycan xalqının bu tarixi ədalətsizliklə heç vaxt barışmayacağını dünyaya bəyan etdiniz.

Müdrikliklə səsləndirdiyiniz və bu gün dillər əzbəri olan "nəyi, necə və nə vaxt etmək lazımdır… bunu mən bilirəm" kimi dərin mənalı fikirləriniz Qərbi Azərbaycan İcmasının da fəaliyyətinin yol xəritəsidir.

Həyata keçirdiyiniz məqsədyönlü siyasətin nəticəsidir ki, Qarabağın azad olunması uğrunda bir yumruq olan dünya azərbaycanlıları zaman-zaman etnik təmizləməyə, soyqırımına, deportasiyaya məruz qalmış minlərlə qaçqın soydaşımızın tarixi Azərbaycan torpaqları üzərində itirilmiş hüquqlarının bərpası üçün Müzəffər Ali Baş Komandanın əmrini gözləyir. Əminik ki, Sizin prinsipiallığınız, müdrik və uzaqgörən diplomatiyanızla, dövlətimizin gücü və milli birliyimizlə xalqımız haqlı mübarizəsində öz məqsədinə qovuşacaq.

Möhtərəm cənab Prezident, özümə borc bilərək, böyük ehtiramla deməliyəm ki, respublikamızın Birinci vitse-prezidenti möhtərəm Mehriban xanım Əliyevanın yorulmaz fəaliyyəti və uğurlu mədəniyyət diplomatiyası ilə xalqımızın qədim, eləcə də ümumtürk və ümumbəşər mədəniyyətinə çoxsaylı töhfələr bəxş olunub və Azərbaycan bu gün bu qədim və zəngin mədəniyyəti ilə dünyanın tolerantlıq mərkəzi kimi təbliğ edilir və təqdir edilir.

Ərazi bütövlüyümüz və torpaqlarımızın azadlığı uğrunda canından keçmiş şəhidlərimizin ailələrinə, qazilərə və müharibə veteranlarına göstərilən ən yüksək dövlət qayğısı məhz Sizin və möhtərəm Mehriban xanım Əliyevanın nəcib və humanist əməllərinizin sübutudur. Möhtərəm cənab Prezident, Azərbaycan xalqı qarşısında misilsiz və fədakar xidmətlərinizlə Siz bugünkü və gələcək nəsillər üçün örnək olmaqla, dünya azərbaycanlılarının, eləcə də hər bir Qərbi azərbaycanlının iftixarı, qüruru, dayağı və güvənc yerisiniz.

Bu ali məclisdə Sizi bir daha əmin etmək istərdik ki, Qərbi Azərbaycan İcmasının, eləcə də İcmanın Qadınlar Şurasının hər bir üzvü Sizin müqəddəs siyasi kursunuzu var qüvvəsi ilə dəstəkləyəcək və qəsb edilmiş tarixi Azərbaycan torpaqları üzərində xalqımızın itirilmiş hüquqlarının bərpası yolunda müsəlləh əsgəriniz olacaq. Diqqətinizə görə çox sağ olun. Allah Sizi qorusun! Allah Sizin ailənizi qorusun!

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 5

Ədalətli mövqeyimizi dünyaya çatdırmaqla Qərbi Azərbaycana qayıdışımızı təmin edəcəyik

Qərbi Azərbaycan azərbaycanlıların tarixi və əzəli torpağıdır. Burada yaşayan azərbaycanlılar zaman-zaman

etnik təmizlənməyə məruz qalmış, öz doğma torpaqlarından didərgin düşməyə məcbur edilmişdir. Son etnik təmizləmə 1988-1991-ci illərdə baş vermişdir. Ermənilər düşünülmüş şəkildə 300 minə yaxın azərbaycanlını öz doğma yurdlarından deportasiya etməklə Ermənistanı monoetnik ölkəyə çeviriblər. Onlar azərbaycanlıların yaşadıqları yaşayış məntəqələrini qarət etmiş, dağıtmış və xarabalığa döndərmişlər. Soydaşlarımızın tərk etdikləri yaşayış məntəqələrinin əksəriyyətində indi yaşayış yoxdur və xarabalığa çevrilmiş şəkildə qalmaqdadır. Bu, o deməkdir ki, Qərbi Azərbaycan özünün əzəli sakinlərinin yolunu gözləyir. Xalqımız öz doğma diyarı olan Qərbi Azərbaycanı heç vaxt unutmur və geriyə, öz doğma yurdlarına qayıtmaq arzusu ilə yaşayır. Qarabağı düşmən işğalından azad etməyimizdən sonra heç oranı görməyən azərbaycanlıların öz doğma yurdlarına qayıtmağına olan ruh yüksəkliyi bu fikri söyləməyimizə imkan verir. Bu bölgənin bütün nümayəndələri doğma yurdlarına qayıtmağı səbirsizliklə gözləyirlər.

Bu sözləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Milli Məclisin deputatı Azər Badamov deyib.

Prezident İlham Əliyevin öz xalqını, Vətənini və torpağını sevən ölkə rəhbəri olduğunu vurğulayan deputat bildirib: "Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə Azərbaycan qalib ölkəyə çevrilib, uzun illər ermənilər tərəfindən işğala məruz qalmış torpaqlarımız özümüzə qaytarılıb. Torpaqlarımız erməni işğalı altında olduğu dövrdə, yəni, 2010-cu ildə Prezident İlham Əliyev Qarabağ icmasının binasının açılışı zamanı qeyd etmişdi: "Bu, sizin üçün müvəqqəti bir qərargahdır. Torpaqlarımız işğalçılardan azad olunandan sonra sizin üçün yeni gözəl binalar Qarabağda tikiləcəkdir. Mən buna şübhə etmirəm və tam əminəm ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək, bu ədalətsizliyə son qoyulacaqdır". Ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış ərazi bütövlüyü bərpa olunacaqdır". Artıq bu məsələ həllini tapdı. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuz 44 gündə ermənilərin 30 illik işğalına son qoyaraq ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etdi. Bu gün isə işğaldan azad edilən ərazilərimiz yenidən qurulub bərpa olunur, oraya Böyük Qayıdış həyata keçirilir. Vaxtilə öz doğma yurdlarından qaçqın düşmüş vətəndaşlarımızın mərhələli şəkildə yurdlarına qaytarılmasına başlanılıb. Prezident İlham Əliyev keçmiş məcburi köçkünlərimizin arzularını reallaşdırır və ermənilərin 30 ildə xaraba qoyduğu yurd yerlərimiz bərpa edilərək yenidən cənnətə çevrilir".

İndiki hədəfimizin tarixi torpağımız Qərbi Azərbaycana qayıtmaq olduğunu xatırladan deputat qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyev dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycan İcması üçün inzibati binasında yaradılmış şəraitlə tanış olduqdan sonra Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşərək onların qarşısına mühüm vəzifələr qoydu. Əslində, bu vəzifələr qaçqınlarımızın doğma yurdlarına qayıtmaları üçün müəyyən olunmuş yeni hədəflərdir. Bu mənzil-qərargah Qərbi Azərbaycanın tarixini və azərbaycanlıların üzləşdiyi ədalətsizlikləri və fəlakətləri dünya ictimaiyyətinə tanıtmaq baxımından mərkəz rolunu oynayacaq. Qərbi Azərbaycanda ermənilərin törətdikləri vandallıqları, tarixi, dini və mədəni abidələrin necə məhv edildiyini dünya ictimaiyyəti bilməlidir. Biz öz ədalətli mövqeyimizi dünyaya çatdırmaqla Qərbi Azərbaycana qayıdışımızı təmin etməliyik. Dövlətimizin başçısının qeyd etdiyi kimi, Aprel əməliyyatından sonra artıq Naxçıvan dağlarını, məcburi köçürülmüş yaşayış məntəqələrimizi binoklsuz görə bilirik. Təbii ki, bu başlanğıcdır. Hədəf isə Qərbi Azərbaycana qayıtmaqdır.

"Prezident İlham Əliyevin dediyi hər bir söz real həyatda öz əksini tapıb. Hesab edirəm ki, Qərbi Azərbaycana qayıtmağımıza da çox az qalıb. Ona görə də Qərbi Azərbaycan İcması üçün müasir şəraitli inzibati binanın istifadəyə verilməsi və burada məqsədyönlü fəaliyyətə başlanılması gələcək hədəflərimizə çatmaq üçün çox əhəmiyyətli olacaq", - yə A.Badamov diqqətə çatdırıb.

Qərbi Azərbaycandan deportasiya beynəlxalq aləmin gözü qarşısında baş verib

Qərbi Azərbaycan məsələsi bu gün dünyanın nə qədər ədalətsiz olduğunu göstərən növbəti faktlardan biridir. Təəssüf ki, XX əsr boyu azərbaycanlıların deportasiyası və Qərbi Azərbaycandan didərgin salınmaları beynəlxalq aləmin gözü qarşısında baş verib. Azərbaycan əleyhinə informasiya terroru həyata keçirənlər Qərbi

Azərbaycanda xalqımızın yaşadığı faciələri görməzdən gəlirlər. Eyni zamanda, əsr boyunca azərbaycanlıların tarixi torpaqlarımızdan çıxarılmağı Ermənistanın faşist niyyətlərini daha da alovlandırdı. Hazırda Qərbi Azərbaycanda abidələrimiz, dini tikililər kütləvi şəkildə Ermənistanın terroruna məruz qalır. Vandal Ermənistandan fərqli olaraq Azərbaycan Qərbi Azərbaycana topla, tüfənglə qayıtmayacaq. Prezident İlham Əliyev Qərbi Azərbaycana qayıdışın konturlarını dəqiq müəyyənləşdirib. Bu fikirləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin (STM) sektor müdiri, politoloq Tural İsmayılov söyləyib. O bildirib ki, Qərbi Azərbaycan İcmasının binasının açılışı siyasi, tarixi və rəmzi məna daşıyır. Bu binanın əvvəllər Qarabağın Azərbaycanlı İcmasına məxsus olması xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Qarabağı işğaldan azad edən Azərbaycan xalqı tarixi Qərbi Azərbaycan torpaqlarında öz yurd-yuvasına da geri dönüş edəcək.

2010-cu il iyulun 6-da Qarabağın azərbaycanlı icmasının mənzil-qərargahının açılışında çıxış edən Prezident İlham Əliyev deyib: "Bu, sizin üçün müvəqqəti bir qərargahdır. Torpaqlarımız işğalçılardan azad olunandan sonra sizin üçün yeni gözəl binalar Qarabağda tikiləcəkdir. Mən buna şübhə etmirəm və tam əminəm ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək, bu ədalətsizliyə son qoyulacaqdır. Ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış ərazi bütövlüyü bərpa olunacaqdır". Bugünkü reallıq ölkə Prezidentinin sözlərinin həqiqətə çevrildiyini göstərir. Ona görə də Prezident İlham Əliyevin doğum günündə növbəti dəfə Qərbi Azərbaycanla bağlı verdiyi mesajlar bütün xalqımız üçün həm də bir siqnaldır. Qərbi Azərbaycan məsələsinin aktual qalmağı üçün hər bir vətəndaşımız, xaricdəki soydaşlarımız daim dinamik fəaliyyət göstərməlidirlər.

"Bundan sonra Qarabağın Azərbaycanlı İcmasının binası Qərbi Azərbaycan İcmasının binası kimi fəaliyyətini davam etdirəcək. Bu, həm rəmzi məna daşıyır, həm də Azərbaycanın bütün bölgədə yaratdığı yeni reallıqları və hədəfləri ifadə edir. Qərbi Azərbaycan məsələsi növbəti tarixi dövr üçün ölkəmizin gündəminə ən mühüm, ərazilərimizin işğaldan azad edilməsi kimi taleyüklü bir məsələ ilə birlikdə daxil olur. Bütün vətəndaşlarımız Qərbi Azərbaycana mütləq qayıdacağımızın fərqindədirlər və dövlətimizin yanındadırlar", - deyə Tural İsmayılov diqqətə çatdırıb.

Prezident İlham Əliyevin fikirləri Qərbi Azərbaycan İcmasının yol xəritəsini müəyyənləşdirdi

Dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyev Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasının açılışında ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakı ilə tanınan bir qrup insanla görüşdü. Görüşdə dövlətimizin başçısının söylədiyi nitqdəki hər bir fikrinin arxasında böyük bir proqram dayanır. Bu fikirləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Milli Məclisin deputatı Məlahət İbrahimqızı ifadə edib.

Deputat bildirib ki, dekabrın 16-dan bəri Xankəndi-Laçın yolunda azərbaycanlı ekofəalların keçirdiyi mitinqlər dünya ictimaiyyətinin də diqqətindədir. "Həqiqətən də biz ekofəalların, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin aksiyasını çox yüksək dəyərləndiririk. Bu mənada, Prezident İlham Əliyevin çıxışında düşündürən bir məsələ varsa, o da Qarabağ məsələsinin tamamilə tənzimlənməsi və bitməsidir. Amma bəzi məsələlər var ki, onlar - Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması, Azərbaycanın ayrılmaz parçası olan, ölkəmizin beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınmış ərazilərində baş verən vəhşiliklər sona yetməyib", - deyə M.İbrahimqızı əlavə edib. O qeyd edib ki, bütün bunlar bizim təbii hüquqlarımızdır. Bilirik ki, sülh sazişi imzalanarsa, məsələlər öz həllini taparsa və ən vacibi, Zəngəzur dəhlizi açılarsa, bölgədəki normallaşma prosesi demək olar öz qaydasına düşəcək. Prezident İlham Əliyev çıxışında vurğuladı ki, bölgədə sabitliyin olmamasında maraqlı ölkələr sırasında Ermənistan öndə gedənlərdən deyil. Bu bölgədəki vəziyyəti ağırlaşdıran, yenidən alovlandırmağa çalışan bir çox digər ölkələr var.

"Prezident İlham Əliyev illər boyu fəaliyyətində təkcə Qarabağ uğrunda mübarizə aparmayıb, ən mötəbər tədbirlərdə, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə heç kimdən çəkinmədən dünyaya bəyan edib ki, İrəvan, Zəngəzur, Göyçə Azərbaycan torpaqlarıdır. Necə ola bilər ki, biz 1991-1993-cü illərdə işğal olunmuş torpaqlarımızı erməni işğalından azad edək, ancaq ondan bir neçə il əvvəl tarix boyu Azərbaycanın dədə-baba yurdu olan Zəngəzur, Göyçə, İrəvan qaytarılmasın? 1988-1991-ci illərdə azərbaycanlılar Qərbi Azərbaycanda 170 kənddən deportasiyaya məruz qalıblar. Azərbaycan xalqının tarixi torpaqlarında – Qərbi Azərbaycanda ermənileşdirmə siyasəti aparılıb. Prezident İlham Əliyev bunu çox qətiyyətlə vurğuladı və dedi ki, biz o torpaqları toptüfənglə almaq niyyətində deyilik, ancaq o ərazilərdən deportasiya olunmuş soydaşlarımızın hüquqlarının tam bərqərar olunması üçün nə lazımdırsa edəcəyik. Bunu bütün dünya bilməlidir", - deyə deputat vurğulayıb.

Məlahət İbrahimqızı diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyev Qərbi Azərbaycan İcmasının yol xəritəsini daha detallı müəyyən etdi. Dövlətimizin başçısı tapşırıqlarını verdi ki, bu İcma həm ölkə daxilində, həm də xaricdə, beynəlxalq təşkilatlarda böyük əks-səda doğuracaq layihələr həyata keçirməlidir. Yəni, İcma Qərbi Azərbaycanda tarix boyu, əsrlər boyu azərbaycanlıların var olduğunu sübuta yetirən layihələr həyata keçirməlidir və bunu beynəlxalq təşkilatlara tanıtmalıdır.

"Azərbaycan xalqı öz dədə-baba torpaqlarına geri qayıtmalıdır. Azərbaycana qarşı tarixi ədalətsizliyə son qoymalıyıq. Azərbaycan xalqı öz yenilməzliyini göstərib. Biz inanırıq ki, yaxın illərdə Qərbi Azərbaycanda da xalqımızın itirilmiş hüquqlarının bərpasına nail olacağıq", - deyə deputat fikirlərini yekunlaşdırıb.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 6

Azərbaycanlıların deportasiyası və 1988-ci il faciəsi

(Əvvli ötən sayımızda)

Xaricdən gələn erməniləri yerləşdirmək üçün Yerevanda, Çarentsavan, Qaqarin kimi yeni şəhər və qəsəbələr salınmışdır. Ərəbgir adlanan sahədə də yeni şəhər inşa edildi və 70-ci illərdə Yerevanın tərkibinə daxil olundu. Tikililər mebel və qab-qacaqla birlikdə onlara pulsuz verilirdi. Xüsusi ev tikmək arzusunda olanlara kreditlər ayrılır, az müddətdən sonra isə borcları silindi.

Azərbaycanlılar köçürülmüş Təpəbaşı, Dəmirbulaq, Şəhər kimi qədim məhəllələrin sahələrində yeni çoxmərtəbəli binalar ucaldıldı. Məlumat üçün qeyd edək ki, 1831-ci ildə Şəhər məhəlləsində 3199 nəfər, Təpəbaşıda 2537 nəfər, Dəmirbulaqda isə 1595 nəfər azərbaycanlı yaşamışdır.

Stalinin vəfatı "könüllü" köçürməni müvəqqəti də olsa dayandırdı. Zavallı köçkünlərin bir hissəsi ata-baba yurdları olan Ermənistana doğru üz tutdu. Lakin yerli hakimiyyət organları onlann qoyub getdikləri evlərdə və kəndlərdə yerləşməyə icazə vemədi. Emənilər müftə yiyələndikləri ev-eşikdən əl çəkmək istəmirdilər. Geri gayıdanların bir hissəsi, məsələn, Noyemberyan rayonundakı Ləmbəli və Körpülü kəndlərinin əhalisi yeraltı daxmalar düzəldib orada yaşamağa məcbur oldular.

Zəngibasar rayonundan olan köçkünlərin bir hissəsi geri qayıdıb ləğv olunmuş Həbilkənd və Sarcalar kəndlərinin ərazisində toplaşdılar. Çətın təbii iqlim şəraiti olan bu kəndlərdə ermənilər inəskunlaşmamışdır. Respublika hökuməti boş qalan torpaqlardan səmərəli istifadə etmək üçün M. Kalinin adına tərəvəzçilik sovxozu yaratdı. Taleyin hökmünə bir bax! Azərbaycanlıların qovulub köçürülməsinin təşkilatçılarından biri olan Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin(KP MK) birinci katibi Q.A.Harutyunyan Mərkəzi Komitənin 1953-cü il sentyabr plenumunda vəzifədən azad edilib bu sovxoza direktor təyin olundu. Əhalisi bütünlüklə Azərbaycana köçüb geri qayıdanlardan ibarət olan bu sovxoza rəhbərlik etdiyi müddətdə o, azərbaycanlıların fədakar əməyinə heyran qaldığını dəfələrlə qeyd etmiş, onların köçürülməsinin cinayət olduğunu sonradan başa düşdüyünü etiraf etmişdir.

Bunlar tarixdir. Tarix isə reallığın inikasıdır. Bu reallığı öyrənib nəticə çıxarmaq hər nəslin borcu və vəzifəsidir. Lakin nə qədər qəribə görünsə də, hələ indiyə qədər 1948-1952-ci illərdə Ermənistandan Azərbaycana köçürülənlərin kəndlər üzrə sayı və yerləşdirildikləri yerlərin adları haqqında heç bir rəsmi məlumat dərc olunmayıb.

1931-ci – 1959-cu illər arasındakı 28 il ərzində azərbaycanlı əhalinin artımı demək olar ki görünmür. Bunun səbəblərindən biri müharibə idisə, digər əsas səbəbi kütləvi deportasiya, antiazərbaycan siyasətinin genişlənməsi olmuşdu. Əgər həmin 28 il ərzində azərbaycanlı əhalinin mütləq illik artımı lap az – 2,5-2,7 faiz olsaydı belə 1959-cu ildə sayı 235-240 min nəfərdən çox olardı. Beləliklə, 1918-1920-ci illərdə Ermənistanda yaşayan 260-280 nəfər azərbaycanlı məhv edilmiş, ya qovulmuşdusa, 1948-952-ci illərdə 130 min nəfərdən çox soydaşımız qədim yurd-yuvasından məcburi köçürülmüşdür. . Bu rəqəmin reallığı 1959-cu ildəki əhalinin sayı arasındakı fərqlə, hər il azərbaycanlıların illik artımının 3,0 faizindən çox olması ilə təsdiqlənir.

N.S.Xruşşovun hakimiyyəti dövründə Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı münasibətdə müəyyən sabitlik yarandı. Bu dövrdə respublikanın stalinçi rahbərlərinə qarşı kəskin və ədalətli tədbirlər

yerlərdə ekspansionist cəhdlərə müvəqqəti olaraq son qoydu. Moskvada baş verən hadisələri diqqətlə izləyib, bu ab-havaya uyğun olaraq siyasətlərində müəyyən taktiki düzəlişlər edirdilər. 1965-ci ildən sonra müəyyən müddət pərdəarxası oyunlar aparıldı, 1982-ci ildən ermənilər yenidən açiq demarşlara başladılar.

1983-cü il aprelin 24-da Masis (Zəngibasar) rayon mərkəzində azərbaycanlıların toyuna erməni ekstremistləri hücum edib məclisi dağıtmış, xeyli adama bədən xəsarəti yetirmişdilər. Həmin gün qəsəbədəki azərbaycan qəbiristanlığı darmadağın edilmişdi. Bu vandalizmə qarşı etiraz edərək azərbaycanlılar Ermənistan-Türkiyə sərhəddinə toplanmış, mitinqlər keçirmiş, Türkiyəyə keçmələrini tələb etmişdilər. Yalnız bundan sonra rayonun rəhbərliyi bir gecədə qəbiristanlığı bərpa edib əvvəlki vəziyyətinə qaytarmışdır. Moskvadan gələn komissiya isə hadisəni məişət ixtilafi kimi qələmə verib geri qayıtmışdı. Heç bir ciddi tədbir görülmədiyini hiss ədən millətçi qüvvələr öz çirkin əməllərini genişləndirirdilər. Bu hadisələr gələcək qırğınlar barədə azərbaycanlılara mesaj idi. İmkanı olanlar yavaş-yavaş ata-baba yurdlarını tərk etməyə başladılar.

Akademik Ağanbekyanın 1987-ci ildə Parisdə "Yumanite" qəzetinə Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirildiyi və M.Qorbaçovun buna razılıq verdiyi barədə müsahibəsi ilə yeni münaqişəyə start verildi. İttifaq hökumətinin gizli dəstəyindən istifadə edən ermənilər, Dağlıq Qarabağın, Naxçıvanın Ermənistana birləşdirilməsini, azərbaycanlıların respublikadan çıxarılmasını tələb etməyə başlamışdılar. 1988-ci ilin ortalarında Yerevandakı Teatr meydanında, Leninakanda, Qafanda mitinqlərə ara verilmirdi. SSRI-nin bayrağı tapdalanır, ermənilərin hərakatını tənqid etdiynə görə "Pravda" qəzetinin çap olunmasına maneəçilik törədirdilər.

Tarix göstərdi ki, M.Qorbaçov səhlənkarlığının məkli səbəbləri olmuşdur. Artıq o, ermənilər tərəfindən azərbaycanlılara garşı törədilən cinayətin ruhlandırıcı və icraçısı rolunu da öz üzərinə götürmüşdür. Məhz ona görə Sovet hakimiyyətinin hərəkətlərindən narazı olan Bakı əhalisinin dinc nümayişini "şər imperiyasının" əsgərləri qan dənizində boğdular. Məhz M.S.Qorbaçovun göstərişilə Stavropol diyarında yaşayan hərbi mükəllafiyyətçi ermənilər Azərbaycana göndərilmişdi. Bakıdakı 20 Yanvar gırğınını da rus generallarının göstərişi ilə onlar törətmişlər. Təsadüfi deyil ki, məhz 20 Yanvar faciəsindən sonra Yazov marşal ulduzuna layiq görülmüşdür.

M.S.Qorbaçov xarici ölkələrlə "soyuq müharibəyə" son qoysa da SSRİ-nin daxilində "qızğın müharibə"lər ocaqları yaratdı, millətləri biri birinə qırdırdı.

1988-ci ilin noyabr-dekabr aylarında Ermənistanda yaşayan azərbaycanlı əhali doğma Oğuz elindən tamamilə qovulmuş və didərgin salınmışdır. Onların sayı haqqında müxtəlif rəqəmlər gətirilir. Lakin apardığımız hesablamalar göstərir ki, 1988-ci ildə Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların sayı 250 min nəfərdən çox ola bilərdi. Həmin dövrdə Ermənistan əhalisinin mütləq artımı 2 faizdən çox, azərbaycanlı və kürdlərin mütləq artımı isə ildə orta hesabla 3,0-3,5 faiz arasında olmuşdu.Əgər illik orta artım 2,8-2,9 faiz üzrə həsablansa belə 18 il ərzində mütləq artım 100 min nəfər olar, 1989-cu il ərəfəsində azərbaycanlıların sayı 250 min nəfəri keçərdi. Həm də həsaba almaq lazımdır ki, Ermənistan vətəndaşı olan, ölkənin ali və orta ixtisas məktəblərində oxuyanların, Sovet ordusunda qulluq edanlərin, ölkənin müxtəlif bölgələrində müvəqqəti işləyənlərin əksəriyyəti qaçqınlar, qovulmuşlar siyahısına daxil edilməmişdi.

1988-ci ilin may ayında Ararat (Vedi) rayonundakı Şirazlı kəndində yaşayan azərbaycanlıların evlərinə hücum edilmiş, əhali kənddən govulmuş, Ermənistan-Türkiyə sərhəddinə yaxın Şiddi kəndindəki zastavaya toplaşmışdı.

İyun ayında Masis rayonundakı Sarvanlar, Nizami, Sayat Nova kəndlərində və Masis qəsəbəsində azərbaycanlılar yaşadıqları evlər basqına məruz qalmışdı. Bu kəndlərin 10 min nəfərdən çox Əhalisi Rəncbər kəndindəki sərhəd zastavasına toplaşmışdı. Bir küçədə 45 ev dağıdılıb yandırılmışdı. Amasiya, Quqark, Spitak, Qafan, Gorus, Sisyan, Meğri, Yeğeqnadzor, Əzizbəyov, Vardenis rayonlarında bu cür dağıntılar, əhalinin döyülməsi halları baş verirdi. Masis Rayon Partiya Komitəsinin katibi Gülnarə Hüseynova iş yerinə buraxılmamış,. Amasiya Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi İldırım Bağırov rayondan qovulmuşdu.

Sərhəd zastavalarından verilən məlumatları, əhalinin saysız teleqramlarını Moskva qulaqardına vururdu, 250 min nəfərə yaxın azərbaycanlının taleyinə biganəlik göstərilirdi. 0 zaman bunun qəsdən edildiyini heç kəs ağlına belə gətirmir, hökumətin zəifliyi kimi qələmə verməyə çalışırdılar. Ancag sonrakı hadisələr göstərdi ki, bunlar Qorbaçov hökumətinin, Sov.İKP MK Siyasi Bürosu siyasətinin ana xətti imiş.

1988-ci ilin noyabr, dəkabr aylarında Ermənistan rayon rəhbərləri azərbaycanlılar yaşayan kəndlərə gedib əhaliyə qırğından gurtarmaq üçün Azərbaycana köçməyi məsləhət görürdülər. Bunun üçün avtobuslar da təşkil olunmuşdu. Bundan sonra təşvişə düşən əhali erməni sürücülərinin idarə etdikləri avtomaşınlar dolurdu, Onları xilasetmə adınan kənddən çıxarıb birbaşa başkəsən "saqqallılar"ın yanına aparıb qırdırırdılar. Qaçıb xilas olunanlar qarlı-boranlı dağ cığırları ilə Azərbaycanaüz tuturdular. Bu cür vəhşiliklər ən çox Vardenis, Quqark, Spitak, Masis, Əzizbəyov, Amasiya rayonlarında baş verirdi. Nəticədə 229 nəfər həlak oldu. Onlardan Quqark rayonunda 12 nəfər diri-diri yandırılmış, əksəriyyəti işgəncə ilə qətlə yətirilmişdi.

Beləliklə, 1989-cu ildə əhalinin siyahıyaalınması ərəfəsində Ermənistanda (Meğri rayonundakı Nüvədi kəndinin əhalisindən başqa) bir nəfər də olsa azərbaycanlı qalmamışdı. Nüvədililər üç ilə yaxın erməni təcavüzünə sinə gərdi, 1991-ci il avqustun 8-də isə doğma yurdlarını məcburi tərk etdilər.

Azərbaycanlıların kütləvi surətdə qovulmasının təşkilatçısı o zaman respublika Kommunist Partiyasr Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Sergey Harutyunyan olmuşdu. 0, govulmanın planını müəyyənləşdirdikdən, lazımi tapşırıqlar verdikdən sonra Moskvaya "ezamiyyətə" getmişdi ki, sonra guya heç nədən xəbəri olmadığını deyə bilsin. O həmin S.Harutyunyan idi ki, 1965-ci ildə tələbələrin antiazərbaycan çıxışlarını təşkil etmişdi.. Qriqori Harutyunyanın 1947-1952-ci illərdə başlayıb sona çatdıra bilmədiyi "köçürməni" 1988-ci ildə eyni familiyalı Sergey Harutyunyan qovulma ilə əvəz edib sona yetirdi.

Əsası daşnak partiyası tərəfindən qoyulmuş etnik təmizləmə siyasətini Ermənistan Kommunist iqtidarı başa çatdırdr. Bunu dolayı yolla da olsa Ermənistan KP Mərkəzi Komitəsinin 1989-cu il yanvar ayında qəbul etdiyi qərar da təsdiqləyir.

Həmin qərarda göstərilir ki, sabitliyi pozduqlarına, millətlərarası ədavətin qarşısını almadıqlarına, fəaliyyətsizliyə və digər ganun pozuntularına yol verdiklərinə görə 1988-ci il dekabr ayında 13 nəfər rəhbər işçi Sov.IKP sıralarından xaric edilmiş, partiya, sovet və təsərrüfat orqanlarının 24 nəfər rəhbər işçisi, rayon və şəhərlərin hüquq- mühafizə orqanlarının 12 nəfər işçisi vəzifədən azad edilmiş, 68 nəfərə partiya töhməti verilmişdi. Quqark Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi L.Bağdasaryan, Quqark rayon Soveti İcraiyyə Komitəsinin sədri S.Kazaryan vəzifələrindən azad edilmiş və partiya cəzası almışlar.

Qərarda qeyd edilmişdir ki, partiya, sovet və təsərrüfat organları çətın şəraitdə qətiyyətsizlik, passivlik göstərmiş, prinsipial mövqedə durmamışlar. Stepanavan, İcevan, Yeğeqnadzor, Quqark, Krasnoselsk, Ararat, Masis, Amasiya, Noyemberyan rayonlarında vətandaşların konstitusiya hüquqlarinin kobud surətdə pozulması, şantaj və hədə ilə müşaylət olunan intizamsızlıq halları baş vermişdi. Rayonda vəziyyəti sabitləşdirmək və millətlərarası toqquşmaların qarşısını almaq üçün qəti tədbirlər görmədiklərinə, insan tələfatı və azərbaycanlı əhalinin kütləvi surətdə köçməsini təşkil etdiklərinə görə Stepanavan Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi Y.Cşmarityana partiya işinə yazılmaq şərtilə şiddətli töhmət verilmiş, Stepanavan Rayon Soveti İcraiyyə Komitəsinin sədri R.Mirzoyanın həmin vəzifədə galması qeyri-mümkün sayılmış, şəxsi işinə yazıimaqla ona şiddətli töhmət verilmişdi. Rayonda millətlərarası münasibətlərə siyasi rəhbərliyi təmin etmədikləri üzündən azərbaycanlı millətindən olan əhalinin intensiv miqrasiyasına yol verdiklərinə görə İcevan Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi C.Ananyana şəxsi işinə yazılmaqla töhmət verilmiş, İcevan Rayon Soveti İcraiyyə Komitəsinin sədri L.Ordmyana şəxsi işinə yazılmaqla şiddətli töhmət verilmişdir. Xalq təhsili naziri, Sov.İKP üzvü S.Haxumyana şəxsi işinə yazılmaqla şiddətli töhmət verilmişdi. Ermənistan SSR Daxili İşlər naziri U.Harutyunyana, Daxili İşlər nazirinin müavinləri Q.Qriqoryana və Q.Qukasyana partiya cəzası verilmişdi. (Bax: "Pravda" qəzeti, 17 yanvar 1989-cu il).Göründüyü kimi, sənəddə azərbaycanlılara qarşı təcavüz faktları rəsmi təsdiqlənir.

Bununla yanaşı qeyd edirik ki, qərarda dəfələrlə təkrar olunan "millətlərarası ədavət", "millətlərarası toqquşma" məfhumları həqiqi vəziyyəti ört-basdır etmək məqsədi ilə işlənmişdir. Çimki baş vərmiş hadisələr rəhbər partiya, sovet organları tərəfindan qızışdırılan və təşkii olunan aksiya idi. Millətlərarası münaqişə dedikdə münaqişəyə cəlb olunan tərflərin bir-birinə qarşılıglı surətdə bildirdikləri iddia nəticəsində baş verən aksiya nəzərdə tutulur. Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların ermənilərə qarşı heç bir iddiası olmamışdır.

Əgər Ermənistanda baş vermiş hadisə millətlərarası münaqişə olsaydı, hər iki tərəfdən ölənlər, zərərçəkənlər, ev-eşiyindən didərgin düşənlər olardı. Lakin Ermənistanda münaqişələrdən zərər çəkmiş bir nəfər də erməni yox idi. Azərbaycanlılardan isə 229 nəfər qətlə yetirilmiş, sağ qalanlar deportasiya olunmuşdur. Bunu dolayı yolla da olsa qərarda göstərilən faktlar da təsdiqləyir.

Bu əsərdə azərbaycanlılann məruz galdıqları təcavüz və vəhşiliyin şərti mərhələlərə bölünmüş yığcam şərhi verilmişdir. Birinci dövrdə azərbaycanlılar gəlmə ermənilər tərəfindən sıxışdırılmış, ikinci dövrdə əhali qılıncdan keçirilmiş, üçüncü dövrdə isə didərgin salınmışdır. İrandan və Türkiyədən köçürülmüş ermənilər İrəvan xanlığı ərazisində yerləşdirilməsəydi 1905-1906, 1918-1920, 1948-1952-ci illərin faciələri də olmazdı. Ümidvarıq ki, hər bir oxucu rəqəm və faktlar əsasında müstəqil nəticə çıxaracaqdır.

Oxucuda belə bir fikir yaranınasın ki, Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılar düşmənə qarşı vuruşmayıb, asanlıqla təslim olub, qaçıblar. Yox, qəti belə deyil. Zəngibasar üsyanı, Vedibasar, Böyük Qarakilsə, Basarkeçər, Şərur-Dərələyəz, Zəngəzur bölgələrində azərbaycanlıların müqavimət hərəkatına dair yüzlərcə ibrətamiz faktlar, tarixi dəlillər vardır.

Həbib Rəhimoğlu
"Silinməz adlar, sağalmaz yaralar" kitabından

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 7

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Məlik Əşrəf Bidlis hökmdarı olmazdan əvvəl Şamda yaşamış və Əyyubilərin qoşun başçısı olmuşdur. O, heç bir şaha tabe olmadan bir müddət sərbəst olaraq hökmdarlıq etmiş və sonra ölmüşdür. Onun əmirlik vəzifəsini qardaşı Məlik Məcdəddin öhdəsinə götürmüşdür. Bidlisi qeyd edir ki, «Ondan (Məlik Məcdəddindən) sonra övladları ardıcıl olaraq hökmdarlıq etmiş və əmir Teymur Qorqaniyədək onlara heç kim toxunmamışdır (76, 372). Həmin dövrdə Bidlis əmirliyində mühüm və tarixdə qeyd edilməli bir hadisə baş verməmişdir.

Məlik Məcdəddindən sonra İzzəddin, Əmir Əbubəkr, Əmir Şeyx Şərəf və nəhayət, Teymurləngin müasiri olub və onunla görüşən Əmir Ziyaəddinin Bidlis hökmdarı olduqları «Şərəfnamə» də ardıcıllıqla verilmişdir. Lakin dövrün bir sıra mənbələrində Teymurləng zamanında Bidlis hökmdarı Əmir Ziyaəddin deyil, Hacı Şərəfin hökmdar olduğu və Teymurləng ilə görüşdüyü qeyd edilir.

Şərəfəddin Əli Yəzdi 1393-cü ildə Teymurləngin Kürdüstan ölkəsinə gəlməsindən bəhs edərək yazır: «Öz doğru və düzgünlüyü ilə bütün Kürdüstanda məşhur olan Bidlis hökmdarı Hacı Şərəf Teymurun görüşünə gələrək ona yaxşı atlar hədiyyə verdi. Teymur da onu öz növbəsində mükafatlandıraraq Bidlis əmirliyini başqa hissələri ilə birlikdə, yenə də ona verdi (77, 687).

Eyni hadisəni o dövrün bir çox tarixçiləri (Nizaməddin Şami və Budaq Qəzvini) öz əsərlərində olduğu kimi qeyd edirlər (126, 152; 54, 316). Məsələn, F.Metsopski də «Əmir Şərəfin Teymurun yanına gəldiyini və mehribanlıqla qarşılandığını, Teymurun ona (Hacı şərəfə) sülh məktubu verdiyini və bununla da bütün ölkənin asudə olduğunu yazır (41, 14).

Bidlisi göstərir ki: «Hacı Şərəf Bidlis, Əxlat, Muş və ixtiyarında olan başqa qalaların açarlarını götürüb gözəl hədiyyələrlə Teymurun görüşünə getdi. Teymur onu yaxşı qarşılayaraq mükafatlandırdı və bir neçə rayonu da onun əmirliyinə qataraq bu haqda bir fərman verdi (76, 372).

Həmin fərmanın 1533-cü ilə qədər qorunub saxlanması «Şərəfnamə» də qeyd edilir. Bidlisi yazır: «Bidlis əmirliyində hərc-mərclik baş verdi, 1533-cü ildə Şərəf xan öldürüldü, oğlu Şəmsəddin xan Ruzəkilərlə birlikdə İran ölkəsinə gedərkən başqa şahların verdikləri fərmanlarla bərabər, Teymurləngin verdiyi fərman da itib batmışdı (76, 373). Beləliklə, Əmir Ziyaəddinin Teymurlənglə görüşməsi haqqında nə «Şərəfnamə» də, nə də başqa mənbələrdə heç bir məlumata təsadüf olunmur, hətta Kürdüstan tarixindən bəhs edən sonrakı tədqiqatçılar da əsasən Bidlis hökmdarı Hacı Şərəfin Teymurlənglə görüşməsini qeyd edirlər (97, 335).

Buna görə də Əmir Ziyaəddinin Bidlis hökmdarı olması mütləq, lakin onun 1393-cü ildə Teymurləng ilə görüşməsi şübhəlidir. Çünki, əvvəldə qeyd edildiyi kimi, həmin tarixdə Bidlis hökmdarı Zeyaəddinin oğlu Hacı Şərəf olmuşdur. Onun hökmdarlığı haqqında «Şərəfnamə» və digər mənbələrdəki faktları qeyd etmək olar.

Hacı Şərəf zəmanəsinə görə ağıllı və siyasətçi bir hökmdar idi. O, Teymkrləngi hədiyyələrlə qarşılamaq və öz qalalarının açarını ona təqdim etməklə böyük bir insan qırğınının qarşısını ala bilmişdi. Marks yazır: «Teymurun siyasəti minlərlə qadına, körpəyə, kişiyə, gəncə işkəncə verməkdən, onları qılıncdan keçirməkdən, qırmaqdan və bununla da hər yerdə dəhşət törətməkdən ibarət idi» (2, 185).

Bu cəhəti nəzərə alaraq Hacı Şərəf qüvvətli düşmənə tabe olub bununla da öz müstəqilliyini qoruyub saxlamışdı

Hacı Şərəfdən sonra oğlu Məlik Şəmsəddin (təxminən 1399-1425-ci illərdə) Bidlis hökmdarı olmuşdur.

Bidlis əmirliyinin tarixində Məlik Şəmsəddinin dövrü o qədər də sakit keçməmişdir. Temurləng zamanında qaçaq olan Qara Yusif Qaraqoyunlu Teymurun ölümündən sonra 1405-ci ildə öz tərəfdarları ilə birlikdə əvvəl Diyarbəkirə və oradan da Bidlis əmiri Məlik Şəmsəddinə pənah gətirdi. F. Metsopekinin yazdığına görə Məlik Şəmsəddin onu duzçörəklə qarşılamış, silah, at, qatır və hər cür hərbi ləvazimatla təchiz etmişdir (41, 22-23).

Xondəmir qeyd edir ki, «Qara Yusif Diyarbəkirə gəldiyi zaman Əxlat və Bilbis[42] (Bidlis-Ş.M.) hakimi Məlik Şəmsəddin ilə onun arasında dostluq və qohumluq əlaqəsi yarandı. Məlik Şəmsəddin Qara Yusifin qızı ilə evləndi (64, 461).

Bidlisi yazır ki: «Qara Yusif öz qızını Məlik Şəmsəddinə ərə verdi. Məlik isə Pasin rayonu ilə Onik qalasını Qara Yusifin ixtiyarında qoydu» (76, 376; 97, 336).

Beləliklə, Qara Yusif bir qədər qüvvə topladıqdan sonra 1406-cı ildə Teymurləngin nəvəsi Əbubəkrin ixtiyarında olan Çuxur Səəd qalasına hücum etdi. Baş verən müharibədə Qara Yusif qalib gəldi və həmin qaladan başqa Mərənd, Naxçıvan, Şərur və Maku qalalarını da işğal etdi.

Fon Hammerin yazdığına görə Qaraqoyunlu sülaləsinin hakimiyyəti 1375-ci ildən 1467-ci ilədək davam etmişdir (99, 17).

Mənbələrdəki məlumata əsasən Qara Yusifin qüvvə və qüdrəti artdıqca Şəmsəddinin də hörmət və nüfuzu artır, əmirlik sahəsi böyüyürdü. Əbdürrəzzaq Səmərqəndi yazır ki: «Əmir Şəmsəddin və o mahalın digər əmirləri Qara Yusif ilə birlikdə hərəkət edirdilər (108, 172).

Bidlisi yazır: «Əmir Şəmsəddin ilə Qara Yusif arasındakı dostluq və ittifaq o dərəcəyə çatmışdı ki, Qara Yusif ona oğlum-deyə xitab edirdi» (76, 376; 97, 337).

Beləliklə, Teymur sülaləsinə qarşı yaradılan bu ittifaq getdikcə möhkəmlənirdi. Qara Yusif şah olan kimi Muş, Əxlat rayonlarının suyurqal[43] olaraq Bidlis əmirliyinə əlavə edilməsini bir fərmanla rəsmiləşdirdi.

Fərmanın tərcüməsi:

Kürdüstanın əmir və hökmdarları, ərbab və böyükləri, məlik və kətxudaları, xüsusilə Bidlis, Əxlat, Muş və Xnos rayonlarına tabe olan əhali və məşhur adamlar bilməlidirlər ki, böyük Əmir Şəmsəddin öz fədakarlıq və sədaqəti ilə bizim tam etimadımızı qazanmışdır. Odur ki, keçmişdə olduğu kimi, Bidlis, Əxlat, Muş və Xnos rayonları və qalaları, Bidlis xəzinəsinə xas olan mal və pul vergiləri suyurqal olaraq Əmir Şəmsəddinə verilir. Məzkur əmir heç kəsin müdaxiləsi və iştirakı olmadan tam müstəqilliklə sərbəst olaraq hökmdarlıq edəcəkdir. Bu fərmana görə heç kəs onun adamlarına təcavüz etməməlidir. Bu fərmanı pozanlar dərhal şiddətli cəzalara məruz qalacaqdır.

Əmirlərin, sərkərdələrin, Bidlis, Əxlat, Muş, Xnos və bütün qalaların əhali və əyanlarının vəzifəsi hörmətli Əmir Şəmsəddini özlərinin böyük əmiri hesab etmək, onun sözünü və məsləhətlərini qəbul edərək ona tabe olmaq və bütün göstərişlərini fədakarlıqla icra etmkdən ibarətdir. Hicri 820-ci il 10 rəbiüləvvəl 18 aprel 1417-ci il (76, 376-378).

1420-ci ildə Qara Yusif öldü. Onun ölümündən 40 gün sonra Əmir Teymurun oğlu Şahrux Mirzə Kürdüstana gəldi. Mənbələrdə deyilir ki: «Şahrux Mirzə Əxlat nahiyəsindəki Mərku adlanan yerdə düşərgə saldığı zaman digər kürd əmirləri ilə birlikdə Bidlis hökmdarı Məlik Şəmsəddin də onun görüşünə getmiş və ona tabe olduğunu bildirmişdir (76, 378-379). Bundan sonra Şahrux onun əmirliyini təsdiq etmişdir.

Beləliklə də, Məlik Şəmsəddin bir zaman Qara Yusif ilə və sonra Şahrux Mirzə ilə yaxşı münasibətdə olmaqla öz istiqlaliyyətini qoruyub saxlaya bilmişdir. O, öz dövrünə görə ağıllı və siyasətçi bir hökmdar idi. Kürdlər arasında ona «Şəmsəddin əl-Kəbir» adı verilmişdi.

Bidlisinin yazdığına görə Məlik Şəmsəddin öz adına xütbə oxutdurmuş və sikkə zərb etdirmişdir (76, 379). Eduard Braun qeyd edir ki, Qaraqoyunlu İskəndər Şahruxa qarşı müharibədə qalib gəldi… və 1425-ci ildə Əxlat hökmdarı Şəmsəddini məğlub etdi (51, 66).

Bu faktlardan aydın olur ki, Məlik Şəmsəddinin dövrü Bidlis əmirliyi üçün ən yüksək dövr olmuşdur. Buna görə də onun ölüm hadisəsi istər mənbələrdə və istərsə də tədqiqat əsərlərində tarixçilərin diqqət mərkəzində durmuşdur.

F.Metsopski onun öldürülməsini geniş izahatla qeyd edərək yazır: «Qara Yusifin oğlu İskəndər 1425-ci ildə Bakeşə (Bidlisə–M.Ş.) və Əxlata gələrək Əxlat qalasını öz yeznəsi Əmir Şəmsəddindən tələb etdi. Bu tələb rədd olduğu üçün İskəndər onun öldürülməsini əmr etdi» (41, 27).

«Şərəfnamə» də Əmir Şəmsəddinin ölümü belə təsvir olunur. «Əmir Şəmsəddinin arvadı türkmən qızı olduğu üçün at minməyi və çovqan oynatmağı çox sevirdi. Əmir bu işin kürdlər arasında eyib olduğunu dəfələrlə ona tövsiyyə etmiş, lakin qadını buna əhəmiyyət verməməşdir Odur ki, qəzəblənmiş əmir vurub qadınının bir dişini sındırmışdı. Qadın sınmış dişini qardışı İskəndərə göndərmiş və dəli İskəndər gəlib Əmir Şəmsəddini öldürmüşdür» (76, 380).

Müəllif bu hadisəni bir rəvayət kimi qeyd edərək göstərir ki, Əmir Kəbirin (Əmir Şəmsəddinin) ölümünə əsas səbəb onun Şahrux sarayına yaxınlaşması olmuşdur (76, 381; 24, 149).

Dövrünün ictimai ziddiyyətlərini nəzərə aldıqda müəllifin son fikri ilə razılaşmaq olar, çünki öz əmirliyinin təhlükəsizliyini qorumaq məqsədilə Qaraqoyunlu hökuməti ilə

ittifaq bağlayan Əmir Şəmsəddin, o hökumətin (Qaraqoyunlu hökumətinin) zəiflədiyi bir zamanda, onu başqa bir qüvvətli hökumətə tabe olmadan öz müstəqilliyini qoruyub saxlaya bilməzdi. Beləliklə, Əmir Şəmsəddinin Şahrux sarayına yaxınlaşması dövrün xarakter və tələbinə tamamilə uyğun idi. Lakin onun Qaraqoyunlu sülaləsinə düşmən olan Şahruxa yaxınlaşması İskəndəri qəzəbləndirdi və nəticə etibarilə Əmir Şəmsəddinin ölümünə səbəb oldu.

Bidlis əmirliyinin istər Hacı Şərəf və istərsə də onun xələfi Əmir Şəmsəddin dövrünü tədqiq edən bəzi tədqiqatçılar hadisələri mənbələr əsasında deyil, onu təhrif olunmuş formada izah edirlər:

«Şərəfnamə» də deyilir ki: «Əmir Teymurun Bidlis Əmiri Hacı Şərəfə verdiyi fərman 1533-cü ilədək qalmışdı. Lakin baş verən hərc-mərclik nəticəsində Şərəf xan öldürüldü və oğlu Əmir Şəmsəddin xan[43] İran ölkəsinə getdi. Bu zaman başqa şahların fərmanları ilə birlikdə, Teymurləngin verdiyi fərman da itmişdir (76, 373).

Alman tədqiqatçısı Fric «Şərəfnamə» yə istinad etsə də hadisəni düzgün tədqiq etmədən belə yazır: «Hacı Şərəfin ölümündən sonra oğlu Əmir Şəmsəddin Bidlis əmiri oldu» (97, 336). «Şərəfnamə» də onun İrana getməsi yazılırsa da, qayıtması haqqında bir qeyd yoxdur (97, 336).

Fric hətta hadisələrin tarixinə də düzgün fikir verməmişdir. O, XV əsrin əvvəllərindəki Bidlis əmiri Hacı Şərəf ilə oğlu Əmir Şəmsəddini XVI əsrin ortalarındakı Bidlis əmiri Şərəf xan və onun oğlu Şəmsəddin xanla qarışdırmışdır. Görünür ki, Fricin bu səhvi adların oxşarlığından irəli gəlmişdir. Çünki Kürdlərdə və xüsusilə haqqında bəhs etdiyimiz Ruzəkilər sülaləsində nəvəni babasının adı ilə adlandırmaq ənənəvi bir şəkil almışdı. Fric bu məsələyə diqqət etmədiyi üçün «Şərəfnamə» dəki məlumata şübhəli yanaşmışdır.

Biz həmin hadisənin izahını Məhəmməd Əmin Zəkinin «Tarix əl-Kürd və Kürdüstan» adlı əsərində də Fricin əsərində olduğu kimi müşahidə edirik. Bunun da səbəbi məlumdur. Məhəmməd Əmin Zəki öz tədqiqat işində Kürd tarixinin yeganə mənbəyi olan «Şərəfnamə» dən deyil, Fricin «Şərəfnamə» nin izahatı tərzində yazdığı «Kürdlər» adlı əsərindən əsasən çox istifadə etmişdir. Beləliklə, biz də əldə olan mənbəyə istinad edərək, hər iki müəllifin yuxarıda izah etdiyimiz nöqteyi-nəzərlərini tamamilə rədd edirik.

Bidlis əmirliyinin tarixi ilə əlaqədar olaraq düzgün tədqiq edilməyən hadisələrdən biri də Teymurləngin ölümündün sonra (1405) Qaraqoyunlu Qara Yusifin Bidlis əmirliyinə gəlməsi və öz qızını əmir Şəmsəddinə ərə verməsindən ibarətdir. Bu haqda «İslam ensiklopediyası» nda «Kürdlər» adlı məqalənin müəllifi V.F.Minorski yazır:

«Qara Yusif Kürdüstana gəldi, Əmir Şəmsəddin qızını ona verməklə, öz hakimiyyətini möhkəmləndirdi» (132, 1206).

Rəşid Yasəmi də öz əsərində (69, 202-203) həmin fikri təkrar edir. Çünki Yasəmi əsərini yazarkən V.F.Minorskinin həmin məqaləsinə çox istinad etmişdir.

(Ardı gələn sayımızda)

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 8

Azərbaycanın əzəli torpaqlarını geri alan ilk Prezident!

Prezident İlham Əliyevin doğum günüdür. Dövlətimizin başçısı fəaliyyəti dövründə Azərbaycanda ordu quruculuğu, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpası, beynəlxalq nüfuzunun daha da yüksəlməsi istiqamətində böyük və mühüm işlər görüb. Təsadüfü deyil ki, müstəqil Azərbaycanda ordu quruculuğu prosesi Prezident İlham Əliyevin hakimiyyəti dövründə keyfiyyətcə yeni mərhələyə qədəm qoyub. Ulu Öndərin ordu quruculuğu siyasətini uğurla davam etdirən və zənginləşdirən dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində hərbçilərin peşəkarlığının artırılması, şəxsi heyətin döyüş ruhunun və mənəvi-psixoloji hazırlığının yüksəldilməsi, Silahlı Qüvvələrimizin ən modern silah və texnika ilə təchizatı istiqamətdə davamlı addımlar atılıb. Bu ali diqqət və qayğı nəticəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri qısa müddətdə regionun ən qüdrətli ordusuna çevrilib.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin keçdiyi döyüş yolunun zirvəsi Vətən müharibəsində qazanılmış möhtəşəm Qələbə - Qarabağ Zəfəridir. Dönə-dönə vurğulandığı kimi, xalqımızın çoxəsrlik tarixində buna bənzər Qələbə olmayıb.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi şanlı Azərbaycan Ordusu Vətən müharibəsində 30 ilə yaxın erməni quldurlarının tapdağı altında qalan hər bir şəhər və kəndin işğaldan azad edilməsində qəhrəmanlıq səhifəsi yazdı. İndi işğalçılara qarşı aparılan "Dəmir yumruq" əməliyyatı dünyanın qabaqcıl ölkələrinin hərb məktəblərində öyrənilir. Həmin sırada Şuşa uğrunda döyüşlər xüsusi yer tutur.

Xalqımız 30 il idi ki, Qarabağın azad olunması arzusu ilə yaşayırdı. Ona görə əsgər və zabitlərimiz o qədər ürəklə və həvəslə ölümü belə göz ardına alaraq torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasına töhfə verməyə can atırdı. Belə çətin dağlıq ərazidə əsgərlərin, zabitlərin çətinliklərə baxmayaraq düşmənə qalib gəlməsi qürurvericidir. Şükürlər olsun ki, biz qarşımıza qoyulan məqsədə çatdıq. Bu Zəfər yalnız Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Qələbəsi deyildi. Bu, bütün Azərbaycan xalqının Qələbəsi idi. Qırx dörd gün davam edən müharibədə xalqımız Ordumuzu, dövlətimizin başçısının uğurlu siyasətini fəal şəkildə dəstəklədi. Müzəffər Ali Baş Komandanımızın "Dəmir yumruğ"u, onun iradəsi, apardığı siyasət bizim məqsədimizə nail olmağımıza böyük təkan verdi. İkinci Qarabağ müharibəsində üç minə yaxın şəhid Vətən uğrunda canını qurban verdi. Təbii ki, şəhidsiz torpaq almaq qeyri-mümkündür. Ancaq biz, bir evdən iki şəhid verib, "Ana Vətən sağ olsun" deyən xalqın nümayəndələriyik. Təbii ki, elə bir xalqın oğlu, Ordusu da bu Zəfəri əldə etməli idi.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin şərəfli tarixi xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin adı ilə bilavasitə bağlıdır. Müasir Azərbaycan Ordusunun qurulması, inkişafı və möhkəmlənməsi Heydər Əliyevin yorulmaz fəaliyyətinin, dövlətçilik təfəkküründən, siyasi uzaqgörənliyinin və təşkilatçılıq qabiliyyətinin məntiqi nəticəsidir. Tarixə nəzər salsaq, görərik ki, Ulu Öndər hələ sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə böyük uzaqgörənliklə gələcəyi düşünür, milli zabit kadrların yetişdirilməsinə çalışırdı. 1971-ci il iyunun 20-də Cəmşid Naxçıvanski adına ixtisaslaşdırılmış hərbi məktəbin yaradılmasına nail olundu. Heydər Əliyev azərbaycanlı gəncləri, həmçinin SSRİ-nin qabaqcıl hərbi məktəblərinə təhsil almağa göndərirdi. Hazırda Azərbaycan Silahlı Qüvvələrin formalaşmasında Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yetişdirdiyi milli zabit kadrlarımızın müstəsna rolu olub. Onlar Birinci Qarabağ müharibəsində, Aprel döyüşlərində, Vətən müharibəsində misilsiz igidliklər göstəriblər.

Ümummilli Liderin hakimiyyətə qayıdışından sonra ordumuzda və xalqımızda Qələbəyə qəti inam yarandı. Dahi şəxsiyyətin çağırışı ilə genişmiqyaslı səfərbərlik keçirildi, hərbi hissələr tam komplektləşdirildi. Ordumuz Ulu Öndər Heydər Əliyevin tapşırığı ilə uğurlu hücum əməliyyatları keçirərək düşmənə sarsıdıcı zərbələr endirdi. Ordu quruculuğu işinə böyük önəm verən Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1998-ci il 22 may tarixli Fərmanına əsasən, 26 iyun Silahlı Qüvvələr Günü elan olundu.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə güclü dövlət quruculuğu strategiyasının uğurla reallaşdırılması, güclü iqtisadi potensialın və böyük maliyyə imkanlarının yaradılması müasir ordu quruculuğu və hərbi məsələlərin yüksək səviyyədə həllinə imkan yaratdı. Bu məqsədlə hər il dövlət büdcəsində müdafiə xərclərinə böyük vəsait ayrıldı, ölkənin müdafiə sənayesi yaradıldı, ordu ən müasir silahlarla təchiz edildi, ölkəmizin hərbi sahədə əməkdaşlıq əlaqələri genişləndirildi. Modernləşdirilən, ən müasir texnika ilə təmin olunan Azərbaycan Ordusunun gücü, qüdrəti bu gün beynəlxalq səviyyədə etiraf edilir. Silahlı Qüvvələrimiz indi dünyanın ən güclü 50 ordusu sırasında qərarlaşıb. Hazırda Azərbaycanın müdafiə sənayesi müəssisələrində mindən çox hərbi təyinatlı məhsul istehsal edilir.

Ordumuzun hərbi qüdrəti 2011-ci il iyunun 26-da Bakıda Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Silahlı Qüvvələr Günü və müstəqilliyin bərpasının 20 illiyi münasibətilə keçirilən hərbi paradda əyani nümayiş etdirildi. Rəşadətli Ordumuz gücünü 2016-cı ilin Aprel döyüşlərində bir daha göstərdi. Uğurlu əks-hücum əməliyyatı nəticəsində Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğal altındakı ərazilərinin 2000 hektardan çox hissəsi azad edildi. Azərbaycan Ordusu daha bir uğurunu 2018-ci ilin mayında Günnüt zəfəri ilə qazandı. Naxçıvan Muxtar Respublikasının 11 min hektardan çox ərazisi və Şərur rayonunun Günnüt kəndi düşməndən azad edilərək dövlət sərhədi boyunca əlverişli mövqelər Azərbaycanın nəzarəti altına keçdi.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 100 illik yubileyi münasibətilə 2018-ci il iyunun 26-da Bakının Azadlıq meydanında təntənəli hərbi parad təşkil edildi. Paradda iştirak edən Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qəti əminliklə dediyi sözlər – xalqımızın həsrətlə gözlədiyi qələbə arzuları çox keçmədən reallaşdı. 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan Vətən müharibəsində rəşadətli Ordumuzun qazandığı şanlı Qələbə tariximizə qızıl hərflərlə yazıldı. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Ordumuz düşmənə sarsıdıcı zərbə vuraraq, 44 gün ərzində 5 şəhər, 4 qəsəbə və 300-dək kəndi işğaldan azad etdi. Təsadüfi deyil ki, XXI əsrin müharibəsini aparan Azərbaycan Ordusunun döyüş əməliyyatları, xüsusən Şuşa əməliyyatı bu gün dünyanın qabaqcıl hərbi məktəblərində öyrənilir.

Vətən müharibəsindən sonrakı dövrdə Azərbaycan Ordusunun daha da gücləndirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılır, silah-sursat təchizatı, komando bölmələri yaradılır. Son bir neçə ildə ordu quruculuğunda görülən işlərin təhlilini aparsaq, görərik ki, ötən illər bizim üçün səmərəli, nailiyyətlərlə dolu və ordu quruculuğu prosesində başucalığı gətirən dövr olub. Ordu quruculuğunun bizim üçün ən başlıca və prioritet məsələ olduğunu vurğulayan Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi və tapşırığına əsasən kompleks şəkildə aparılan islahatlar Silahlı Qüvvələrdə bütün istiqamətləri əhatə edə bilib. Bunun nəticəsidir ki, ordumuz aparıcı dövlətlərin orduları səviyyəsinədək yüksəlməyə nail ola bilib və güclü ordularla bir cərgədə dayanmağa layiq olduğunu sübut edib.

Ali Baş Komandanın atdığı uğurlu addımlar sayəsində Azərbaycanın iqtisadi qüdrətlənməsi hərbi büdcəmizin də sürətlə yüksəlməsinə səbəb oldu. Bu istiqamətdə artım tendensiyasının ölkəmizdə davamlı olması da qürurvericidir. Son bir neçə ildə ordumuzun silahlanmasına yüksək texnologiyaların tətbiqi ilə hazırlanmış ən müasir, dəqiq, geniş ərazidə məhvetmə qabiliyyətinə malik silah-sursat və döyüş texnikası qəbul edilib. Bu proses mərhələlərlə, planlı surətdə həyata keçirilməkdə davam edir.

Ali Baş Komandanın göstərişinə əsasən, bu il hərbi sahədə daha genişmiqyaslı struktur islahatları aparılıb, eləcə də hərbi təhsil sahəsində dəyişikliklər olub. Təlimlərlə bağlı ciddi addımlar atılıb, yeni silahlı birləşmələr yaradılıb. Ordumuz qardaş Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin modelinə uyğunlaşdırılır. Uğurlu "Dəmir yumruq" əməliyyatından sonra Ali Baş Komandan İlham Əliyev Azərbaycan Ordusunun Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin kiçik modeli kimi yeni keyfiyyət mərhələsinə yüksəlməsi, habelə qoşunların ən müasir silah və hərbi texnika, bütün təminat növləri ilə təchiz edilməsi barədə müvafiq göstərişlər verdi. Eyni zamanda, dövlətimizin başçısının Fərmanı ilə Azərbaycan Ordusunun təşkilati-ştat quruluşunda əsaslı dəyişikliklər aparıldı və Azərbaycan Ordusunun tərkibində Quru Qoşunları, əməliyyat (komando) birləşmələri və Milli Müdafiə Universiteti yaradıldı. Həmçinin Xüsusi Təyinatlı Qüvvələr və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin ştatlarının optimallaşdırılması həyata keçirilərək qüvvə və vasitələrinin sayı artırıldı.

Heç kimə sirr deyil ki, son illər Azərbaycanda hərbi-sənaye kompleksinə aid onlarla müəssisə uğurla fəaliyyət göstərir və ordumuzu keyfiyyətli məhsullarla təmin edir. Azərbaycanın hərbi sənaye zavodlarında bütün növ patronlar, tapançalar, avtomatlar, pulemyotlar, qumbaraatanlar, minaatanlar, aviasiya bombaları, zirehli maşınlar, snayper tüfəngləri, pilotsuz uçuş aparatları da daxil olmaqla, mindən artıq çeşiddə müdafiə təyinatlı məhsullar istehsal edilir.

Ötən il iyunun 15-də Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Ermənistanın işğalından azad edilən, Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərinə səfər etməsi və iki dost, qardaş dövlət arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsinin imzalanması mühüm tarixi hadisədir. Bu tarixi sənəddə xüsusilə müdafiə sahəsində əməkdaşlıq və qarşılıqlı hərbi yardım məsələləri əksini tapıb. Sənəddə həm tarixi, həm siyasi, həm də hərbi və təhlükəsizlik sahələrində əlaqələndirilmiş şəkildə birgə fəaliyyətin əks olunması hər iki dövlətin milli maraqları baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin tapşırığı ilə Azərbaycan Ordusunda Türkiyə Silahlı Qüvvələrinə uyğun islahatlar həyata keçirilir. Çünki Türkiyə Silahlı Qüvvələri dünyanın ən aparıcı ordularından biridir. Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı əbədidir.

Hazırda Azərbaycan zəfərdən-zəfərə doğru irəliləməkdədir. Vətən müharibəsində qazanılmış Qələbədən dərhal sonra azad olunmuş ərazilərin bərpasına başlanıldı. Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə azad Qarabağımızda mühüm infrastruktur obyektlərinin açılışı oldu, yeni layihələrə start verildi. XXI əsrin müharibəsini aparan Azərbaycan Şuşada, azad edilmiş digər ərazilərdə inanılmaz, möhtəşəm bərpa-quruculuq işləri görür. Xalqımız indi Vətən müharibəsində qazanılmış şanlı Qələbənin ikinci ildönümünü Qarabağda aparılan bu möhtəşəm bərpa-quruculuq işləri fonunda yüksək əhvali-ruhiyyə ilə qeyd edir.

Düşmənin yerlə-yeksan etdiyi həmin torpaqlarda iki ilə yaxındır ki, genişmiqyaslı quruculuq-bərpa işləri aparılır. Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın azad olunan rayonlarımıza çoxsaylı səfərləri zamanı mühüm infrastruktur obyektləri istifadəyə verilir, yenilərinin təməli qoyulur. Cəmi iki il ərzində Füzulidə və Zəngilanda ən müasir beynəlxalq aeroportlar tikilərək istifadəyə verilib, Şuşaya Zəfər yolu çəkilib, bir çox tarixi abidələr bərpa olunub. Eləcə də azad olunmuş ərazilərdə yeni yollar salınır, körpülər və tunellər tikilir, yaşayış, məktəb, xəstəxana binalarının və digər infrastruktur obyektlərinin tikintisi gedir. Zəngilanda inşa olunmuş "Ağıllı kənd"ə ilk sakinlərin köçürülməsi ilə "Böyük Qayıdış" prosesi başlanıb.

Azərbaycan heç vaxt tarixdə bu qədər güclü və qüdrətli olmayıb. Qazanılan uğurlar sırasında Qarabağ Zəfəri xüsusi yer tutur. Prezidentimiz iqtisadiyyatı və ordumuzu gücləndirərək, diplomatik müstəvidə illər boyu yorulmadan fəal və təsirli iş apararaq, xalqımızı öz ətrafında yumruq kimi birləşdirərək Qələbəni addım-addım yaxınlaşdırdı. Ulu Öndərin vəsiyyətini yerinə yetirərək bizi doğma Qarabağımıza qovuşdurdu. Azərbaycanı qalib ölkəyə çevirdi, adını tariximizə qızıl hərflərlə yazdırdı. Prezident İlham Əliyev bu mənada da xoşbəxt dövlət başçısıdır ki, 61 yaşını ərazi bütövlüyü təmin olunmuş ölkənin, qalib xalqın Prezidenti kimi qeyd edir. Dövlətimizin başçısının on doqquz il əvvəl başlayan uğur yolu Azərbaycanı zirvədən-zirvəyə, qələbədən-qələbəyə aparmaqdadır.

azertag.az

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 9

KDP ile YNK arasında uzlaşma!

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) arasında yaşanan gerginlikten sonra gerçekleşen görüşmeler neticesinde sorunların çözüldüğü bildirildi.

YNK ve KDP arasında yaşanan gerginlik ardından yapılan görüşmeler sonucunda sorunların çözüldüğüne dikkat çekildi. Bu çerçevede yaşanan gerginlikten dolayı atanamayan bazı bakanlıklar ve Parlamentodaki değişiklikler yönünde uzlaşmaya vardı.

Söz konusu olan duruma yönelik İçişleri Bakanı Reber Ahmed yaptığı basın açıklamada, "Bazı değişiklikler daha erken gündeme gelebilir. Çünkü, ne YNK ne de KDP'nin bu konuda herhangi bir sorunu yoktur" ifadelerine yer verdi.

"Güven oylamasını bekliyoruz"

Reber Ahned her iki partinin hükümette halka daha iyi hizmet vermek için birlikte hareket etmeleri gerektiğini söyledi.

Öte yandan Irak Adalet Bakanlığı'na atanan Xalid Şivani'den boşalan Kürdistan Bölgesi ile Irak hükümet ilişkilerinden sorumlu bakanlık görevine YNK'den Ahmed Askeri atandı. Peşmerge Bakanı Şoreş İsmail'den boşalan koltuğa YNK'den Rêbaz Berkoti atanırken, YNK'li Hawkat Serkewt Hasan ise İçişleri Bakan yardımcılığına atandı.

Peşmerge Bakanı görevine atanan Erbil İl Meclisi'nde YNK Grup Sözcüsü Rêbaz Berkoti yaptığı açıklamada, "Peşmerge Bakanlığı'na hizmet etmemi teklif ettiler. Eski bir Peşmerge olarak önümüzdeki günlerde yeni göreve başlayacağımı umuyorum. Yeni yıl tatili ardından Parlamento'da yapılacak güven oylamasını bekliyoruz" dedi. ***PeyamaKurd***

Rusya'dan 'üçüncü dünya savaşı' açıklaması!

Rusya Güvenlik Konseyi Başkan Yardımcısı Dmitri Medvedev, Rusya'nın "üçüncü bir dünya savaşını ve nükleer felaketi önlemek için her şeyi yapacağını" dile getirdi.

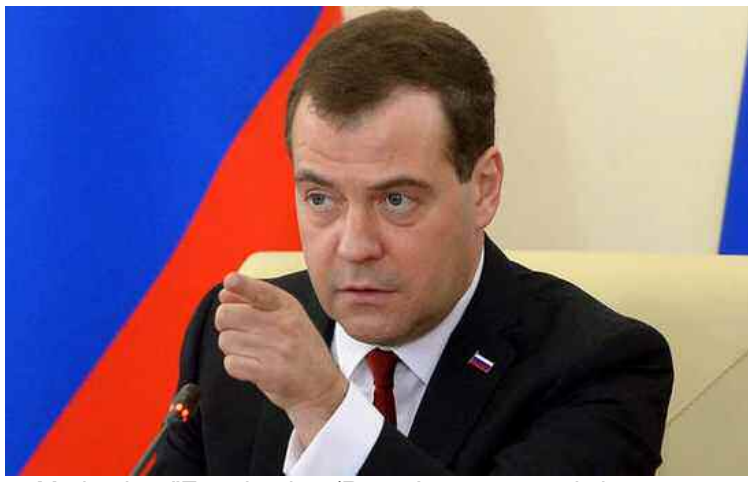

Medvedev, "Eğer bunları (Rusya'ya uygun maksimum güvenlik garantileri) alamazsak, gerginlikler sonsuza kadar devam edecektir. Dünya, Üçüncü Dünya Savaşı ve nükleer felaketin eşiğinde sallanmaya devam edecektir. Bunları önlemek için her şeyi yapacağız" dedi.

NATO'yu, doğuya doğru genişletme girişimlerinin Rusya ile "savaş hazırlığı" olduğunu iddia eden Medvedev, "Bağımsız ve egemen devletlerin Anglo-Sakson dünyasıyla ilişkilerinde, mevcut konfigürasyonda güvenin, ortakların dürüstlüğüne dair umudun, sözlerine sadakatlerinin ve hatta güzelce ifade edilmiş kendi ilkelerinin bile söz konusu olamayacağı artık kesin olarak açıktır" diye konuştu. ***PeyamaKurd***

İsrail, 33 adet F-35 savaş uçağı için inceleme başlattı!

ABD ve Türkiye arasında krize neden olan F-35 savaş uçaklarına dair İsrail'den bir açıklama geldi.

Tel Aviv yönetimi, sık ve beklenmedik kritik arızalarıyla dikkat çeken F-35 savaş uçakları için inceleme başlatacağını bildirdi.

Açıklamada bir F-35'in ABD'de düşmesinin ardından uçaklarda hata olup olmadığı inceleneceği vurgulandı.

İsrail 33 tane F-35 için inceleme başlattı!

Konuya dair habere göre ABD'nin Teksas eyaletinde 15 Aralık'ta bir F-35'in iniş sırasında düşmesi sonrasında Washington uyardı, İsrail harekete geçti.

İsrail elindeki 33 F-35 savaş uçağından 11'inin inceleneceğini açıkladı. Uçakların hangara çekildiği duyurulurken diğer 22 uçağın neden incelemeye alınmadığına dair ise bilgi paylaşılmadı. ABD ve İsrail, Temmuz ayında da F-35'lerin fırlatma sistemlerindeki bir sorun nedeniyle bütün eğitim uçuşlarını durdurmuştu. ***PeyamaKurd***

Paris saldırganı yeniden hakim karşısında!

Paris'teki Ahmet Kaya Kürt Kültür Merkezi'nde üç kişinin ölümüne sebep olan saldırıyı yapan zanlı bugün sorgu hakiminin karşısına çıkacağı duyuruldu.

Sorgu hakiminin, ifadesinde "ırkçı" olduğunu kabul edip göçmenleri sevmediği için cinayetleri işlediğini itiraf eden 69 yaşındaki zanlı hakkında, silahla "adam öldürmek ve adam öldürmeye teşebbüs suçlarından" dava açması bekleniyor.

Fransa'da bazı Kürt dernekler, sorgu hakiminin "ırkçılık" suçlamasıyla değil, "terör" suçlamasıyla zanlı hakkında dava açmasını talep ederken, bu konu ülkedeki hukukçular arasında da yoğun tartışmalara sebep oluyor.

"Depresif ve intihara yatkın"

Gözaltı kararı dün kaldırılan saldırgan, sağlık sebebi gerekçe gösterilerek emniyete

bağlı bir psikiyatri kliniğine sevk edildi. Klinikte birkaç saat geçiren zanlı yeniden gözaltına alındı.

Paris savcısı Laure Beccuau saldırganın yabancılara karşı "patolojik" bir nefret duyduğunu itiraf ettiğini belirtti. Savcı Beccuau, saldırganın kendini "depresif ve intihara yatkın" biri olarak tanımladığını ve 2016'da evinde yaşadığı hırsızlık sonrası "göçmenleri ve yabancıları öldürme arzusunda" olduğunu aktardı.

Savcının açıklamalarına göre, Fransız saldırgan tek pişmanlığının intihar edememek olduğunu dile getirerek eğer bir gün intihar ederse "düşmanlarını" da öldürmeyi düşündüğünü, düşmandan kastının ise "Avrupalı olmayan tüm yabancılar" olduğunu söyledi. ***PeyamaKurd***

Rojava'da çatışma: 6 kişi öldürüldü!

Rojava'nın Afrin şehrinin Şerawa ilçesinde DSG ve rejim güçleri ile Türkiye destekli Feyleq El-Şam grubu arasında çıkan çatışmada silahlı grup üyesi 6 kişi öldürüldü.

Yaşanan çatışmaya yönelik Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) tarafından yapılan açıklamada Afrin'in Şerawa ilçesinin Burc Heyder ve Berade köyleri yakınlarında Demokratik Suriye Güçleri (DSG) ile rejim güçlerinin, Türkiye'nin desteklediği silahlı gruplardan Feyleq El-Şam ile çatıştığı bildirildi.

Söz konusu açıklamada 6 Feyleq El-Şam mensubunun öldürüldüğü, 4'ünün de yaralandığı, DSG ve rejim güçlerinin Feyleq El-Şam'ın 2 güvenlik noktasında kontrolü sağladığı aktarıldı.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve silahlı grupların eline geçmeyen Afrin'in bazı köyleri DSG'nin kontrolünde bulunurken, rejim güçleri de bu köylerde konuşlanmış durumda.

Öte yandan SOHR El Bab'ın kırsal bölgesinde de DSG ve rejim güçleri ile Suriye Milli Ordusu (SMO) çatışmalar yaşandığını belirtti. ***PeyamaKurd***

Kürdistani bölgelerde 'IŞİD' uyarısı!

Kürdistan Bölgesi'nin Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı'ndaki Temsilcisi Abdulhalik Talat, Kürdistan Bölgesi idaresi dışında kalan Kürdistan bölgelerde terör örgütü IŞİD tehdidinin büyüyebileceği yönünde uyarıda bulundu.

Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı'ndaki Kürdistan Bölgesi'nin Temsilcisi Abdulhalik Talat, Kürdistani bölgelerde IŞİD tehlikesinin artabileceğini söyledi.

Talat yaptığı açıklamada, Erbil ile Bağdat arasındaki anlaşmanın uygulanması gerektiğini aksi takdirde Kürdistani bölgeler başta olmak üzere güvenlik boşluğunun giderilemeyeceğini söyledi.

Sözlerinin devamında Talat, Erbil ile Bağdat'ın kuracağı ortak tugaylarla ilgili ekonomik ve bürokratik işlerin hızlandırılması gerektiğine dikkat çekti.

Associated Press'in (AP) haberine göre ABD yönetimi tarafından hazırlanan 2020 tarihli bir raporda terör örgütü IŞİD'in Irak'ta yeniden eylemlere başlayacağı uyarısında bulunulmuştu. ***PeyamaKurd***

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 10

ƏHMƏD VEDİLİ

Azərbaycan Respublikasında Prezident Hakimiyyətinə Dəstək Milli Komitəsinin sədri

HƏR ADAM ANLAMAZ SÖZ DƏYƏRİNİ

(Sözə-sənətə qiymət verməyə qabiliyyəti çatmayan,Vətənə məhəbbət hissindən məhrum olan bəzi hüquq işçilərindən və bəzi məmurlardan söz gedir. Özləri də bilirlər ki,Heydər Əliyev hakimiyyətdə olmayanda yanında dəfələrlə olmuşam."Heydər Paşa"(2 sentyabr 1992-ci il ilk dəfə "Şərq Qapısı" qəzetində dərc edilmişdir),"Heydər Baba"(17 dekabr 1992-ci ildə yazılmışdır. 11 may 1993-cü ildə "Naxçıvan" qəzetində ilk dəfə dərc olunmuşdur.) "Bu Xalqın Qurtuluş Yolundan Danış" (30 mart 1993-cü ildə "Ana Vətən" qəzetində ilk dəfə dərc edilmişdir.) "Mən Bu Dərdi Kimə Açım Söyləyim" (16 mart 1990-cı il "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzetində ilk dəfə dərc edilmişdir) və başqa şeirlərin müəllifi olduğumu bilirlər. "İndi Nə Var Danışmağa" (bu şeir bir çox qəzetlərdə dərc edilmişdir.) şeirimdə dediyim kimi:

Qeyrət vaxtını qeyrətini,
Göstərmədin qeyrətini,
Kişiyə xas qüdrətini,
İNDİ NƏ VAR DANIŞMAĞA..
"Yaş senzi" nə gəlməyənlər,
Heydər qədri bilməyənlər,
Onda cavab verməyənlər
İNDİ NƏ VAR DANIŞMAĞA!...
Bu gün yazan çoxalıbdır,
Daş ürəklər "yuxalıbdır",
Xocalımız sirr qalıbdır,
İNDİ NƏ VAR DANIŞMAĞA.
"Bəy" danışır "Xan" danışır,
Yerindən qalxan danışır,
Tülküdən qorxan danışır,
Tapıb bizi xam danışır,
İNDİ NƏ VAR DANIŞMAĞA
Efirdə əsib-coşmağa,
Bu günə şeir qoşmağa...

09.08.1996

Heydər Əliyev haqqında neçə-neçə kitabın redaktoru,"Mənim idealım Heydər Əliyev","Xalqın oğlu,xalqın atası" kitablarının müəllifi olduğumu bilirlər. Buna baxmayaraq nə məni qəbul etmirlər,nə də məktubuma cavab vermirlər.)

Prokuror şairi qəbul eləmir,
Suala cavabı düzgün söyləmir,
Şairin sözünün ətrin iyləmir,
Anlayıb dərk etmir söz dəyərini,
Sənətə verməyir,öz dəyərini.

Fikiri,amalı rüşvət olanlar,
Haram tikələrdən qüvvət alanlar,
"Rüşvətxor" adlı bir millət olanlar
Anlamaz sözlərin söz dəyərini,
Sənətkara verməz öz dəyərini.

Dinlədi O,məni çox qaraqabaq…
Eləbil gözündə gəzirdi qonaq,
Sanki ürəyini əzirdi qonaq
Bir şair-müxbirin öz dəyərini,
Sənətə vermirdi söz dəyərini.

Belənçi adamlar,elə kürsüdə,
Yanarmı millətə,elə kürsüdə?
Nədirki,saxlayan,elə kürsüdə?
Beləsi verərmi söz dəyərini,
Şairə,sənətə öz dəyərini?

Elə bil millətin geni pozulub,
Məzhəbi pozulub,dini pozulub.
İnsanda İNSAN-lıq yönü pozulub,
Anlamaq istəmir söz dəyərini,
Verməyir şairə öz dəyərini.

Dünyada hər işi pulla görənlər,
Namusu,qeyrəti pulda görənlər,
Cənnət-cəhənnəmi gorda görənlər
Sənətkara verməz öz dəyərini,
Nadanlar anlamaz söz dəyərini.

Sözə qiymət verən,sözü urvatlı.
Nəsili urvatlı,özü urvatlı,
Tarixdə qalacaq izi urvatlı
Elimin övladı Heydərin özü
Sevir dəyərincə sənəti-sözü.

Yaxşı sənətkarı daim görür O,
Sənətə layiqli qiymət verir O,
Sözü qanmayanın dərsin verir O,
Sənətkarı duyan Heydər babadır,
Ona qiymət qoyan Heydər babadır.

28.06.1995

OLANDADIR

Kişilik axtarma zatsız adamdan,
Deyirlər,kişilik pul olandadır.
Yaşamaq istəsən bir insan kimi,
Yaltaqlıq bacaran,qul olandadır.

Kimsənin çıxmasın bu söz yadından,
Bişərəf kişidən,əclaf qadından,
Kişilik axtarma zatsız adamdan,
Əzəldən "kişilik" pul olandadır.

Nə fayda,vuruşdum mən aslan kimi,
Bir ömür sürmədim mən insan kimi.
Yaşamaq istəsən bir insan kimi,
Yaltaqlıq bacaran,qul olandadır.

Əgər ki,bu işlər gəlmir əlindən,
Muğayat olginən ACI DİLİNDƏN.
Didərgin salarlar səni elindən,
Şahidlər qabında yal olandadır.

Vəzifə vurğunu-kürsü tutanlar,
Bu amal yolunda küşkü tutanlar,
Qəlbində "varlanmaq" eşqi yatanlar
Onlara əl verən "yol" olandadır.

Heydər baba,çox da üzmə özünü,
Hər gədə-güdəyə demə sözünü.
Əlqərəz,mən dedim sözün düzünü,
Sədaqət qeyrətə qul olandadır.

10.12.1997

Xuraman Camalqızı

Gəl dəli duyğu

Buz dağı olmuşam , sinəm donubdu,
Sevdiyim çiçəklər mənsiz solubdu,
Başıma bir şahlıq quşu qonubdu,
Gəl mənim könlümə, gəl dəli duyğu.

Eşqin gücü ilə çağlayım yenə,
"Göz yaşları eşqdi "- ağlayım yenə
Səninlə bir ülfət bağlayım yenə,
Gəl mənim könlümə, gəl dəli duyğu.

Xəyal dünyasından qopdum deyəsən,
Sənin gözlərinə hopdum deyəsən,
Arayıb- axtarıb tapdım deyəsən,
Gəl mənim könlümə , gəl dəli duyğu.

Sevgini yaradan hisslər gözəldi,
Bu eşqi yaşadan kəslər gözəldi,
İlahidən gələn səslər gözəldi,
Gəl mənim könlümə, gəl dəli duyğu.

Könül mülkün önün kəsən səddi var,
Hesablıdı, addımların həddi var,
Böyük eşqin yollarımda rəddi var,
Gəl mənim könlümə, gəl dəli duyğu.

Nur çiləyen beyazlaşan saçımdı,
Gözlerimde keder dolu acımdı,
İlıq nefəs her an ehtiyacımdı,
Gəl mənim könlümə,gəl dəli duyğu.

Pıçıltılı səslə şeir istərəm,
Kövrələm , ağlayam, sevgi göstərəm,
Elə bağlanam ki, hər an səslənəm,
Gəl mənim könlümə, gəl dəli duyğu.

RABE, RABE ŞÊR BARZANÎ!

Mêrxasê me Barzanîye,
Rîya rastî wî danîye,
Derdê Kurdan wî zanîye,
Rabe rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurdistanê bona kurda,
Agir danê pêda-pêda,
Te serwerî daye kêda?
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Bêjin bavo, bejin dayê,
Bikin gazî, hewar, hayê
Heyfa dijmin li me nayê.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd mêrxasê, bê tifaqe,
Kî razaye tu wan rake.
Dilê akkard dîsa şake,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Qasid herro cawa tine
Qira kurdan zef danîne,
Halê weten derd û şîne,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurdistanam zef bedewe,
Lema dijmin dike dewe.
Dil hinavêm, ruhêm ewe,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Gumana me Kurdistane,
Çi derdekî bê dermane?!
Mîna zarê bê dê mane,
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Cîranê te ev çend sale
Koroxlî û Rostem-Zale.
Cegerxwîn jî pir dinale.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Şêrê kurdan bike gazî,
Li te naye belengazî,
Tu mêrxasi weke bazî.
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd gelleke ser hev nîne,
Qadir lema dil birîne.
Çima îro hesp bê zîne?
Rabe, rabe, mêr Barzanî!
Li meydanê şêr Barzanî!

NE HUB E, NE EVÎN E.

Min roj bi roj xwe xapand
Kezî-guliyê xwe werand
Dil û kezeb min heland
Rê ke dijwar min qedand.

Ser riya min gur û rûvî
Ji min revîn bûn kûvî
Ez bê guman bê hêvî
Şirik min bûne hêwî.

Min da kê da nan û mast
Min hatin hev çep û rast
Wan çi ruhê min dixast
Kesî heqê min neparast.
.Kesî negot can Rihan
Kesî negot ez qurban
Nebûn melhem û derman
Mam laphewa vala mam.

Min ne bave ne bira
Min ne rê ye ne pira
Min ne fitîle ne çira
Westiyam derew û vira.

Çi dewranek xayîne
Me dide çifte pihîne
Ne hube û ne evîne
Qeder xêrê nevîne.

FRÎDA ME

Frîda bavê min usa şîrine
Gilî-gotinê wê weyset temîne
Yekî wir tîne, yekî vir tîne
Derxûn ser devê dîzê datîne.

Xaylaza Reşîd

Beşereke xweş ew henekçîye
Dêmekî nazik, dêmê gulîye
Xemên dinyayê têra xwe dîye
Dilmezine ke rehm duaçîye.

Mîna dayîka min nastire tu ciya
Hema dizivire ew li ser darê piya
Tîne bîra min kal-bava gundiya
Wan mîr, hakima û wan cindya.

Rûs, ereb, ecem tev bonê yekin
Meriv-merive ka em çi bikin
Em tev merîne, em hev fem bikin
Qet hiz nake, ku kurda cuda dikin.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 11

Serok Barzanî: Vekirina beşa zimanê kurdî li Zanîngeha Pekîn pêngavekî giring û dîrokî ye

Serok Mesûd Barzanî pêşwazî li Konsulê Giştî yê Çînê li Hewlêrê kir û pêwendiyên dîrokî yên di navbera gelê Kurd û gelê Çîn hat gotûbêj kirin.

Îro Yekşema 18.12.2022yê li Selahedîn Serok Mesûd Barzanî pêşwazî li Konsulê Giştî yê Çînê li Hewlêrê Ni Ruchi kir, ku bi boneya dawî hatina erkê wî û xatir xwastinê serdana Serok Barzanî kir.

Hevdîtinê de Konsulê Giştî yê Çînê pîrozbahiya serkeftina Kongreya 14emîn a PDKê li Serok Barzanî kir û amaje bi rola Cenabê Barzaniyê Nemir û rêveberê mezin ê Çînê MaoTse-Tung ku danîna bingehên pêwendiyên dîrokî yên di navbera gelê Çîn û gelê Kurdistanê yên di sedsala bîstem de kir, hêvî xwest ku pêwendiyên di navbera herdu aliyan di qonaxên paşerojê de hemû waran de zêdetir pêşbikevin.

Di beşeke din ê hevdîtinê de Konsulê Giştî yê Çînê, derbarê hewldan û armancên şîrketên Çînê yên ji bo sermaye razandina li Iraq û Herêma Kurdistanê Serok Barzanî agahdar kir. Herwaha behsa vekirina beşê zimanê kurdî li Zanîngeha Pekînê kir ku wek hewldanek bo bihêz kirina pêwendiyên di navbera welatê xwe û gelê Kurdistanê de anî ziman.

Di heman hevdîtinê de Serok Barzanî jî spasiya Konsulê Giştî yê Çînê kir ku di heyama çend salên borî de hewldanên zêde dane ji bo pêşxistina pêwendiyên di navbera Herêma Kurdistan û welatê Çîn û diyar kir nirxeke zêde daye berfirehbûna pêwendî û dostaniya di navbera gelê Kurdistanê û gelê Çînê. Herwaha Serok Barzanî destxweşî li vekirina beşa zimanê kurdî ya di Zanîngeha bajarê Pekînê de kir û wek pêngavekî giring û dîrokî pênase kir. ***KDP.info***

Mesrûr Barzanî û Balyozê Rûsyayê dawî pêşhat û guhertin gotûbêj kirin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê pêşwazî li Balyozê Rûsyayê li Iraqê kir û di wê hevdîtinê de dawî pêşhat û guhertin gotûbêj kirin.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro Duşema 31.10.2022an pêşwazî li Balyozê Rûsyayê li Iraqê Elbrus Kutrashev û şanda pê re kir.

Di civînê de, dawî pêşhat û guhartinên li Iraqê piştî bidawîhatina aloziya siyasî û pêkanîna hikûmeta nû û giringiya çareserkirina kêşeyên di navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal de li ser bingeha destûrê hatin gotûbêjkirin.

Pêşxistina pêwendiyên dualî û giringiya rûbirûbûna kiryarên terorîstî mijareke din a vê hevdîtinê bû. ***KDP.info***

Heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd Ji Bo Piştgirîyê Seredana PAKê Kir

Ji ber ku PAKê Roja Alaya Kurdistanê, roja 17.12.2022yê li Teşkîlata xwe ya Amedê Alaya Kurdistanê hilda bû, polîsên Emnîyeta Amedê li ser daxwaza Serdozgerê Cûmhûrîyetê yê Amedê û bi biryara dadgehê roja 19.12.2002yê avêtibûn ser avahîya PAKê. Di vê êrîşê da polîsan dest danîbûn ser kompîtirên PAKê , hemû Alayên Kurdistanê, hinek pirtûk û kovaran.

Heyeteke Platforma Yekitîya Jinên Kurd roja duşemê, 26.12.2022yê, ji bo piştgirîya PAKê , seredana Teşkîlata Amedê ya PAKê kir.

Heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd ji Sevîm Bîçîcî, Zînet Dînçer, Nesrîn Askar pêk hatibû.

Rêvebirên Komîsyona Jinan a PAKê Neşe Tîmûr, Nebahat Yilmaz, Cîhgirê Serokê Giştî yê PAKê Vahit Aba, Berdevkê PAKê, pêşewazîya heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd kirin. Heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd, di vê seredanê da got ''Em vê êrîşa ku li PAKê û li Alaya Kurdistanê hatîye kirin protesto dikin û em piştgirîya we dikin".

Rêvebira Komîsyona Jinan a PAKê Neşe Tîmûr jî , li ser navê PAKîyan, ji ber vê seredanê û ji ber vê piştgirîya wan a dostane spasîya heyeta Platforma Yekitîya Jinên Kurd kir.

Hevdîtina herdu heyetan di atmosfereke dostane û berhemdar da derbas bû. ***rupelanu.com***

Li çendîn bajarên Îran û Kurdistanê xelkê li dijî rejîmê xwenîşandan kirin

Tevî hebûna rewşa tund a ewlehî li piraniya bajarên Rojhilatê Kurdistanê yên wek Sine, Mihabad, Bokan û herwisa çend bajarên Îranê, xelkê serhildêr şeqam daxistin û li dijî rejîma Îranê silogan dan.

Li bajarê Bokanê yê Rojhilatê Kurdistanê, serhildêrên azadîxwaz di çileya şehîdên doza azadiyê û bo tolhildana xwîna wan serhildêran rijiyane ser şeqaman û xwenîşandan kirin û silogana bimre dîktator dan.

Herwisa di xwendingeheke keçan a vî bajarî de keçên azadixwaz li çileya şehîdên wî bajarî, li xwendingehê silogana "Bokanê şehîd dane û ji mirinê natirse, jin, jiyan, azadî, azadî bo Kurdistan" dan.

Di taxa Xefûr a bajarê Sineyê de, ciwanên azadîxwaz bi şewitandina tekeran şeqam daxistin.

Ciwanên bajarê Mihabadê jî, bi şewitandina tekeran li ser şeqam, silogana "jin, jiyan, azadî" dan.

Herwisa li bajrê çendîn taxên Tehranê, xelkê silogana bimre Xamineyî dan.

Di bajarê Bender Enzeliyê yê girêdayî parêzgeha "Gîlan"ê, xelkê serhildêr binkeya besîcên rejîmê şewitandin.

Di bajarê "Amol" yê girêdayî parêzgeha Mazenderanê de serhildêran bo nîşandana nerizayetiya xwe li şeqaman agir hilkirin.

Xwepêşandanên li Iran û Rojhilatê: Di 100 rojan de 507 kes mirine

Xwepêşandanên ku di 16ê Ilonê de piştî mirina Jîna Mahsa Amîniyê destpê kiribû, 100 roj in didome. Ajansa Nûçeyan a Aktîvîstên Mafên Mirovan ragihandiye ku ji wê rojê heta niha ji 500î zêdetir xwepêşander mirine.

"Polîsên exlaqparêz" di 13ê Îlonê de Jîna Mahsa Amînî desteser kiribû. Li qereqolê ji ber kiryarên xirab, tenduristiya Jîna Mahsa Amîniyê nebaş bûbû. Amînî di 16ê Îlonê de miribû. Piştî mirina wê li seranserê Îranê, xwenîşandan dest pê kiribûn. Xwepêşandan 100 roj in didome.

Ajansa Nûçeyan a Aktîvîstên Mafên Mirovan (HRANA) ya ku navenda wê li Tehranê ye, ragihandiye ku di navbera 17ê Ilonê- 25ê Kanûna Pêşiya 2022an de 2 kes têkildarî xwepêşandanan hatine bi darve kirin û 507 xwepêşander jî mirine.

Li gorî daneyan di xwepêşandanên ku 100 roj li pey xwe hiştiye de 69 zarok û 66 endamên "hêzên rejîmê" mirine.

Her weha jê 664 xwendekar bi giştî 18 hezar û 516 xwepêşander hatine desteserkirin ango û girtin.

Daneyên HRANAyê nîşan didin ku xwepêşandan li 161 bajar û 144 zanîngehan belav bûne .

Ji aliyê din ve, Supaya Pasdarênê Îranê duh (25ê Kanûnê) derbarê xwepêşandanên li dijî hikûmetê de daxuyaniyek daye û ragihandiye, wan 7 kesên "girêdayî Brîtanyayê, ku di nav wan de hemwelatiyên dualî" jî hene, desteserkirine.

"Polîsên exlaqparêz" di 13ê Îlonê de Jîna Mahsa Amînî desteser kiribû. Li qereqolê ji ber kiryarên xirab, tenduristiya Jîna Mahsa Amîniyê nebaş bûbû. Amînî di 16ê Îlonê de miribû. Piştî mirina wê li seranserê Îranê, xwenîşandan dest pê kiribûn. Têkildarî wan xwepêşandanan heta niha du kes hatine bidarvekirin.

Rapora Rêxistina Mafên Mirovan jî hatiye bibîrxistin ku dosyeyên herî kêm 39 kesên ku di xwepêşandanan de hatibûn desteserkirin bi daxwaza bi darve kirine ji dadgehê re hatine şandin û cezayê bidarve kirine ji 11 kesan hatiye birîn. ***rupelanu.com***

Artêşa Tirkiyê li herêma Besta ya Şirnexê dest bi operasyonê kir

Wezareta Navxwe ya Tirkiyê ragihand ku li parêzgeha Şirnexê ya Bakurê Kurdistanê operasyoneke leşkerî ya bi navê "Eren Dorpêç-Payîz-Zivistan-19" dane destpêkirin. Di daxuyaniyekê de Wezareta Navxwe ya Tirkiyê îro Duşemê 26ê Kanûna 2022an ragihand ku artêşa wî welatî li herêma Besta ya ser bi parêzgeha Şirnexê ya Bakurê Kurdistanê ve dest bi operasyoneke leşkerî kiriye.

Li gor daxuyaniyê, li herêma Besta ya Şirnexê bi beşdarbûna 470 cendirmeyên hêzên taybet, polîsên hêzên taybet, komando û cerdevanan ku ji 39 tîman pêk tên, operasyona bi navê "Eren Dorpêç-Payîz-Zivistan-19" hatiye destpêkirin. ***rupelanu.com***

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 12

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwendina Mîrê Qeterê beşdarî fînala Kûpaya Cîhanî dibe

Serokê Herêma Kurdistanê îro li ser vexwendina Mîrê Qeterê beşdarî fînala Kûpaya Cîhanî dibe.

Li ser vexwendina fermî ya Mîrê Qeterê Şêx Temîm Bin Hemed Al Sanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî çû Doha ya paytexta Qeterê.

Di vê serdanê de Serokê Herêma Kurdistanê bi hejmarek serkirdeyên welatên cîhanê re beşdarî lîstika fînalê ya Kûpaya Cîhanî dibe. ***KDP.info***

Xelkê bajarê Bokanê carek din derketin qadan

Xelkê bajarê Bokanê di çileya 11 şehîdên wî bajarî carek din rijiyane ser şeqaman û li dijî rejîma melayan berxwedan.

Pêka dîmenên belavbûyî, azadîxwazên bajarê "Bokan"ê bersiva banghêjiya ku ji aliyê welatiyên xwedî helwêst ve hatibû belav kirin dan û îro di çileya 11 şehîdên bajarê Bokanê de ku di 3`ê rojan de bi dest celadên rejîma Îranê ve hatibûne şehîdkirin dan û li ser tirba wan amadebûn.

Welatiyên ku li ser tirba şehîdan amadebûn bi hevre silogana şehîd namire û çendîn siloganên din li dijî rejîmê dan.

Piştî peyman nû kirin digel şehîdan û rêz giritin ji xwîna wan xelkê xwedê şeref ber bi şeqamên bajarê "Bokan"ê ve çûn û carek din bi kerb û kînek zêde li dijî rêber rejîma Îranê, û binyata wê rejîmê û welatê firoş û caşan silogan dan.

Herwisa azadîxwazên bajarê Bokanê carek din weke hertim di şeqaman de hawar kirin "Heta Kurdek bimîne Kurdistan jî dimîne". ***rupelanu.com***

Nasname û pirsgirêkên Kirmanckî di panelekê de hatin gotûbêjkirin

Li Diyarbekirê Komeleya Çand û Zimanê Kurdî ya Mezopotamyayê MED-DERê, bi panelîstiya lêkolîner û zimanzanê Kurd Dr. M. Malmîsanij, nivîskar û hiqûqnasan gotebêjek li ser nasname û pirsgirêkên zaravayê Kirmanckî (Zazakî) lidar xist. Di panelê de bersîva hewldanên ku dibêjin: 'Kirmanc ne Kurd in' hat dayîn û bal hat kişandin ku kêşeya ziman ji bo Kurdên li Bakur kêşyeke mezin e û heta ku dewleteka Kurdan an jî statuya siyasî çê nebe jî ew metirsî her biçe dê mezintir bibe.

Li Diyarbekirê di panel ango Gotebêja ku ji aliyê Med-Derê ve hat lidarxistin de, nivîskar, lêkolîner, hiqûqnas û zimanzanên Kurd, bal kişandin ku Kirmanc jî wek Kurmanc, Soran û Goran bi çand, ax, dîrok û Ala xwe ve, pêkhateyeke nasnameya Kurd û Kurdistanê ne û di serhildanên dawî de yên ku ji bo Kurd û Kurdistanê hatine kirin de jî, Şêx Seîd û Seyîd Riza pêşangên wan serhildanan e.

Hevserokê Med-Derê nivîskar Rifat Ronî ji K24ê re got: "Di hemû serhildanên Kurdan de, çi di serhildana Şêx Seîdê Kal de, çi jî di serhildana Dêrsîmê de, Kurdan ji bo Kurd û Kurdistanê têkoşîn dane û serîhildan kirine. Zazayan an jî Kurdên me yên ku bi Zazakî yan jî Kirmanckî diaxifîn, ji bo Zazaîstanê yan jî dewleteke din serhildan nekirin û têkoşîn nedan. Tenê ji bo Kurdistanê li ber xwe dane, têkoşîn û serhildanan kirine. Ev jî wê angaştê û wê hewldana dewleta Tirkiyê pûç derdixe."

Di panelê de bal hat kişandin ku qedexeya ziman dibe sedema tunebûna nasnameyên miletan û xelasiya zimanan jî wek mifteya rizgariya gel û miletan hat nirxandin. Loma jî hişyarî hat dayîn ku polîtîqayên Tirkiyê zimanê Kurdî wek fermî tune dibîne û wisa jî qesta têkbirina gelê Kurd tê kirin.

Dr. M. Malmîsanij dibêje: "Zazakî wek zaraveyeke Kurdî, hem kêm hatiye nivîsîn, hem jî her ku diçe axîverên wê zêdetir kêm dibin. Li Kurdistan a Bakur bi giştî axîverên Kurdî kêm dibin. Lê yên vê lehçeyê hîn kêmtir dibin. Loma jî çi ji destên me tê çi Kurdmanc û çi Kirmanc divê em ji bo vê lehçeyê û vejîn û jîyandina wê bikin."

Di gotebêjê de bal hat kişandin ku li Tirkiyê, bi avakirina kanalên medyayî, hewla ku Kirmancî, ji Kurdî cuda nîşan bidin, lê li alîyê din jî derfet û hewldanên Kurdan yên ji bo Kurdî û bi taybet jî zaravayê Kirmancî kêm in. Dîsa statuya siyasî û hebûna dewleteke Kurd jî ji bo parastin û bipêşxistina zimanê Kurdî girîng hat nirxandin. ***rupelanu.com***

Li Qamişloyê partiya Yekîtî bi nihênî kongre lidar xist

Partiya Yekîtîya Kurdistanî - Sûriye kongreya xwe li bajarê Qamişlo saz kir û careke din Silêman Oso wek Sekreter û Ebdulîlah Ocê wek Cîgirê Sekreterê wê partiyê hatin hilbijartin.

Partiya Yekîtîya Kurdistanî – Sûriyê (Yekîtî) li bajarê Qamişlo kongreya xwe saz kir. Kongreya Partiya Yekîtî di rojên 23 û 24ê vê mehê de bi awayekî nihênî û dûr ji çavên ragihandinê hatiye lidarxistin.

Li Herêma Kurdistanê, Almanya, Efrîn û Tirkiyê delegeyên kongreyê bi awayekî online beşdar bûn. Di kongreyê de rewşa siyasî û rêxistinî ya partiyê hatin gotûbêjkirin. Herwiha di kongreyê de Sekreterê Partiyê, Cîgirê wî û 17 endamên Komîteya Siyasî hatin hilbijartin ku 4 ji wan jin in. Sekreterê Partiya Yekîtî, Silêman Oso derbarê sedema nihênî lidarxistina kongreya de ji Rûdawê re ragihand, ji ber ku kar û çalakiyên wan li Rojavayê Kurdistanê hatine qedexekirin, wan nekariye kongreya xwe di rewşeke asayî de û bi aşkereyî saz bikin. Silêman Oso rexne li wê rewşa siyasî ya li Rojavayê Kurdistanê de girt û got, "em di zindaneke mezin de ne." ***rupelanu.com***

Roj ji Rojhelat derdikeve

Ebdûlazîz Qasim

Piştî kuştina keça kurd Jîna Emînî, ya 22 salî, li ser destê polîsên rêjîma Îranê di 16ê Îlonê de, ev nêzîkî çar heyvan heye, grev û xwepêşandanên cemawerî yên girsayî wekî şoreşeke aştiyane li tevaya Îranê û welatên diniyayê li dijî rêjîma Îranê bi berdewamî roj bi roj zêdetir dibin û herwisa nerazîbûna dewletên Rojavayî li hember rêjîma Tehranê zêdetir dibe, nemaze piştî bangewaziyên cemawerî yên ji bo greveke giştî bo heyamê sê roja li seranserî Îranê ji pêncê heta heftê vê mehê bi beşdariyeke cemawerî ya berfireh ji bo piştgiriya xwepêşanderan û şermezarkirina rêjîmê, ku li hember zêdebûna bizava xwenîşanderan li Îranê, piştî bangewaziyên nû yên çalakvanan, yekser Dozgerê rêjîmê betalkirina polîsê exlaqê yê berpirs li hember kuştina Jîna Emînî ragihand, tevî ku çavdêr û çalakvanên li qada xwepêşandanan hişyariyê didin derbarê vê ragihandinê de, ku li ser erdê hêşta polîsê exlaqê nehatiye betalkirin, lê tevî wisa jî çavdêrên siyasî ragihandina dozgerê rêjîmê wekî paşketinek ji rejîmê re dibînin, û vê yekê nikarî rêjîmê rizgar bike û li roja 14'ê vê mehê, Îran ji desteya Jinan ya Neteweyên Yekbûyî hat derxistin ji ber tawan û siyasetên li dijî jinan û keçan.

Hevdem ku Komîserê Bilind yê Mafên Mirovan yê Neteweyên Yekbûyî Volker Turk got ku Îran rûbirûyê qeyraneke tewaw ya mafên mirovan dibe, ji encama "tundûtûjiya dijwar ya dewletê" li dijî xwepêşanderan di 8 hefteyên borî de, nemaze piştî bidarvekirina du xwepêşanderan "Muhsin Şakarî û Mecîd Riza" li 8 û 12 vê mehê, ku Rêxistina Lêborîna Navnetewî darvekirina Muhsin Şakarî bi "xemgîn" wesif kir, û got piştî "dadgeheke sexte ya pir bêdadî hat bidarvekirin", û dîsa got ku "darvekirina wî hovîtiya sîstema dadwerî ya Îranê aşkere dike, ku bi dehan kesên din rastî heman çarenivîsê tên", Rêxistina navbirî got ku rayedarên Îranî hewl didin ku bi kêmî ve 21 kesan bidarve bikin di wê yekê de ku ew wekî "dadgehkirinên sexte bi mebesta tirsandina xwepêşanderan".

Ji aliyeke din ve, rojane sizayên Rojavayî "Ewropî, Amerîkî, Keneda, Birêtaniya" li ser rêjîmê zêdetir dibin, hevdem ku ti pêşkeftin di dosya navokî ya Îranê de nebûye û gotûbêjên di navbera Îran û welatên Rojavayî de bê ti encamek hatin rawestandin, piştî ku Îranê pêgirî nekir li ser girtina lêkolînên Ajansa Navnetewî ya Enerjiya Atomê piştî dîtina şûwarê uraniyûma dewlemendkirî di 3 kargehên navokî yên nehînî de, ku Dîplomatekî Ewropî ji kanalên El-Erebiye û El-Hedath re got ku "ti pêwîstî nemaye bo danûstandinên Viyenê bi Îranê re, û got danûstandin "bi dawî bûn".

Derbarî destêwerdana Îranê di şerê Ukraiyna de, Serokê CIA William Burns di hevpeyvînekê de di roja Înê 16ê vê mehê de got ku Rûsya alîkariya ji Îranê distîne, ku dê bibe metirsî li ser hevalbendên Amerîka li herêmê, û li gorî tora "NBC" ku Rûsiya piştgirîya leşkerî û teknîkî dide Îranê, beramber çekên ku Tehran dide Moskowê yên li Ukraynayê têne bikaranîn, tevî firokeyên bê firokevan, û gotibû ku Tehran difikire ku mûşekên balîstîk bide Rûsyayê.

Wisa xuyaye, ku îro rêjîma Îranê rastî mezintirîn serheldana cemawerî tê her ji sala 1979'an ve, ku her li ser astê navxweyî û her li ser astê navdewletî ketiye qeyraneke mezin de, ku nikare qeyrana xwe bi aştî ne digel xelkê Îranê û nejî digel welatên Rojavayî çareser bike, lewra ber bi tuneleke reş diçe û li dijî xelkê Îranê serkutkariya xwe zêdetir dike, lewra tevî sepandina sizayan û şermezarkirina tawanên rêjîmê, lê rêxistinên mafên mirovan daxwaz ji Ewropa û Amerîka dikin, ku sizayên zêdetir bisepînin û peywendiyên dîplomatîk yên bi Îranê re biwestînin, balyoz û nûnerên wê ji paytextên Ewropayê û dezgehên navneteweyî derxînin, bang li welatên Ewropî tên kirin, ku bazirganiyê û danûstandinan bi rejîmê re rawestînin, û Pasdarên wê ku piraniya aborî li Îranê û bazirganiya derve kontrol dike, bêxin di nav lîsteya terorê de.

Lê em hemû dizanin, ku demê em behsa Îranê dikin, ku em nikarin behsa bi dehan milîs û gropên çekdar û çete û kirêgirtiyên wê li Îrak, Sûriya û Libnanê nekin, ku bandora Îranê li herêmê ne tinê ji hêza wê derdikeve, belkî di encama şert û mercên ewlehî yên navxweyî û navdewletî û guhertinên Iraq, Lubnan û Sûriye tê re derbas bûn, ku ji aliyê rêjîma Îranê komên çekdar li herêmê bicih dikir, bi îstismarkirina valahiya ewlekarî û îdarî li van welatan, û ji bo avakirina qebarên ewlekarî û aborî ku rasterast bi serkirdeyên payebilind ya bi hêza Pasdaran ve girêdayî.

Lewra her guhertinek li Îranê, dê bandora xwe ya erênî li tevaya Kurdistan û Rojhelata Navîn hebe, û di nav de pirsa kurdî jî, ne tinê li Rojhelatê Kurdistanê herwisa dê bargiraniya li ser Hikûmeta Herêma Kurdistanê ji aliyê Bexdayê sivik bibe, ku dê "Hişda Şe'ebî" lawaz bibe, herwisa heta wê bandora wê hebe li ser rewşa Rojavayê Kurdistanê û dibe ku bi sedema lawaziya rola Îranê û milîsên li Sûriyê ku aliyên siyasî yên Kurdên Rojava li ser pirsa xwe ya neteweyî di demeke nêzîk de rêkbikevin.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 13

Bajarê Amûdê, Şewata Sînemayê, Mihemedê Seîd Axa û Mirina Ûsivkê Çelebî

Konê Reş

Giringiya Bajarê Amûdê:

Bajarê Amûdê; dikeve ser sînorê Serxetê û Binxetê. Dora 20 km li başûrê bajarê Mêrdînê ye.. Di navbera van cihên dîrokî de ye: Dara, Serçixan û Girê Amûdê ji Serxetê ve û Girê Orkêşa yê dêrîn, Girê Şermola û gelek ji girên dîrokî yên din ji Binxetê ve.

Di destpêka çerxê bîstan de, Amûdê tekane bajar bû di Cizîrê û Beriya Mêrdînê bi tevayî de. Wek dilê Beriya Mêrdînê û paytexta kurdên Rojava dihat dîtin. Hingî ne Qamişlo, ne Hesekê, ne Dêrikê, û ne Derbasiyê wek bajar li Cizîrê hebûn. Bi tenê Amûdê wek bajar hebû. Bajarekî xwerû kurdî bû. Zimanê axaftina xelkên wê, digel wan xiristyanên ku di sala 1915an de ji ber zulm û zordariya Îttîhad û Terekiyê ve ferman bûn û hatin Amûdê, zimanê kurdî bû û tev di bin hêza eşîra Deqoriyan de bûn.

Herweha Amûdê dergehekî giring bû ji derbasbûna xelkên çiyayî re, ber bi beriyê ve. Her ku bûyerek nexweş, fermanek, serhildanek bi serê xelkên çiyayî ve dihat û rêk li wan teng dibû, berê xwe didan başûr, dihatin bajarê Amûdê û jê li gundên Beriya Mêrdînê belav dibûn. Hin jî, têre derbasî Beyrûtê û Mûsilê dibûn. Bi gotineke din Amûdê wek rawestgehekê bû ji mahcir û penaberên Kurdan re. Hêjayê gotinê ye ku di wî heyamê de, Amûdê bi pirbûna mizgeftên xwe dihat naskirin û berberiyeke xurt di nav sofiyên Henefî û Şafiîyan de hebû. Herweha dîn (Şêt) bi pirbûn lê hebûn.

Gelek welatparêzên kurdan di Amûdê re derbas bûne, wek van neferên Malbata Cemîl Paşa Diyarbekirî; Qedrî Beg, Ekrem Beg, Wejdî Beg, Mihemed Beg, Qedrî Can, Reşîdê Kurd, Mele Hesenê Kurd (Hesen Hişyar), Elyas Efendî, Biro Metînî, Cegerxwîn û gelek rewşenbîr, mele û şêxên welatparêz… Ku yek ji wan Seydayê Ubêdellahê Hêzanî bû. Evê ku di sala 1915an de, dema ku fermana qirkirina Ermenî û Siryaniyan derket û wî bihîst ku hin ji sofî û melayên kurd dibêjin "**Yê ku yekî filleh/ Xiristyan bikuje, wê here cinetê!**". Wî wiha li wan vegerandibû û gotibû "**Yê ku yekî filleh/ xiristyan bikuje naçe bihiştê".** Ji encamên vê gotina wî, gelek xiristiyanên ji wîlayeta Mêrdînê xwe spartin bajarê Amûdê.

Cegerxwîn jî, ji Amûdê destpê kir. Di sala 1932an de, şaşik û cibe xwe avêtin, riha xwe kurkir, şortê Firansî li xwe kir û xwe berda nav sikak û kolanên Amûdê de û hawar kir û got:

Kurdino, merdino pir xweş e serxwebûn,
Ew demên tar û teng ko me dîn vane çûn.
Dest bidin hev hemî, pêşkevin em hemî,
Da biçin bo welat yan mirin yan felat..

Min divên ol û bext, min divê pêşveçûn,
Min divên tac û text, min divê serxwebûn.
Dest bidin hev hemî, pêşkevin em hemî,
***Da biçin bo welat yan mirin yan* felat.**

Dibêjin hingî xelkên Amûdê di çarşîyê de lê kom bûne, dilê xwe pê şewitandine û ji hev re gotine: Mêzekin Mele Şêxmûs dîn bûye? Şaşika xwe avêtiye, riha xwe qusandiye, cibê xwe dirandiye û cilên gawiran li xwe kiriye. Hinan jî digot: heyfa kurê bavan, çi xortê bedew dîn bûye! Xwedê neyne serê kesî!

Di sala 1931ê de dema ku Mîr Celadet Bedirxan dil kir ku kovarekê bi zimanê Kurdî û elfabeya latînî bi navê HAWAR biweşîne, hingî wî şêwezarê xelkên bajarê Amûdê û Beriya Mêrdînê ji kovara xwe re bijart. Berî ku kovara xwe biweşîne, çend carekî hatibû Amûdê, bi kesayetiyên wê re rûniştibû, di şêwezarê xelkên wê de baş ponijîbû û xweş serwextî şêwezarên xelkên wê yên koktêl bûbû. Jê re xuya bûbû ku Amûdê wek **Kurdistaneke biçûk e**, piraniya şêwezarên Kurmanciaxêfan têde kom bûne. Di encamê de wî kovara xwe (HAWAR) di roja 15ê Gulana 1932an de, li Şamê bi zimanê wê Kurdistana biçûk weşand û di nav kurdan de belav kir..

Hêjaye bêjim ku, di sala 1937an de jî, Cegerxwîn û çend hevalên xwe komeleyeke rewşenbîrî ji xortan re li Amûdê avakiriye, mîna komeleya xirstyana, lê Fransîyan zû komeleya wan girtiye. Hem jî hêjaye gotinê ye ku bajarê Amûdê di sala 1937an de ji rex fransîzan ve hatiye topbaran kirin, şewitandin û Seîd Axayê Deqorî (Bavê Mihemedê Seîd Axa) ji ber wan revya ye, xwe li çiyayê Şingalê girtiye. Ji dema ku bajarê Amûdê bûye navçe, her û her mudîrê wê (Rêveberê wê), yekî erebê şofînîst, zalim û dijkurd hatiye danîn.

Rewşa Kurdan Berî Şewata Sînemeya Amûdê:

Di 17ê Nisana 1946an de, piştî ku Sûriye ji Fransîyan rizgar bû, zext û zorên rêjîmên erebî, yên ku di pey hev re hatin, li ser kurdên Sûriyê zêde bûn. Herdu kovarên Mîr Celadet Bedirxan (Hawar û Ronahî) hatin rawestandin û zimanê kurdî hat qedexekirin. Di encam de pirtûkên bi zimanê kurdî û xwediyên wan dihatin girtin.

Di sala 1952an de Dr. Nûrî Dersimî ev pirtûka xwe: (KURDISTAN TARIHINDE DERSIM), li Helebê çap kir, tevî ku bi zimanê tirkî bû jî, ji rex rêjîmê ve hat qedexekirin. Di sala 1955an de, pirtûka Osman Sebrî (Alfabeya kurdî) hat girtin. Gelek caran dîwanên helbestvanê kurdî Cegerxwîn dihatin girtin. Di sala 1958an de pirtûka wî "Metelokên Kurdî" di çapxanê de hat girtin. Di sala 1957an de, polîsên Mekteb Elsanî pirtûkek bi zimanê erebî û bi navê "Lêkolînek Li Dor Miletê Kurd", bi yekî Kurd re dît, ew girt û bir dadgeha leşkerî ya Dêrazorê û Şamê ta ku ew li wir hat berdan. Karmendên kurd ji karên dewletê dihatin bidûr xistin. Mamostayên kurd dihatin sirgunkirin herêmên din, bi hinceta ku kurd in. Û hikûmetê dest bi guhertina navên bajar û gundên kurdan dikir, ji kurdî dikirin erebî.

Ji encamên van kiryarên rêjîmên Şamê, Kurdên Sûriyê jî, ji neçarî, ji ber zulm û zordariyê di roja 14/6/1957an de, Paritiyek bi navê (Partiya Demoqratî Kurdî li Sûriyê), di nav xwe de damezirandin û doza mafê xwe yê rewa di Sûriyê de kirin. Wê partiyê di bin serokatiya Osman Sebrî û Dr. Nûredîn Zaza de dest bi xebateke siyasî kir. Di encam de bi hezaran endamên vê partiyê di nav Kurdên Cizîrê, Efrînê û Kobanî çêbûn, herweha di nav Kurdên Heleb û Şamê de jî.

Di sala 1958an de, piştî ku Yekîtiya Sûriyê û Misrê (1958-1961), di bin serokatiya Cemal Abdulnasir de pêk hat û di roja 15/2/1960î de Cemal Abdulnasir digel Abdulhemîd Serac yê ku zilamê wî yê nimre yek bû di Sûriyê de û çend wezîrên xwe hatin Qamişlo û zîvirî Qahîre. Ji wê rojê ve, hin bi hin rewşa kurdan di Sûriyê de ket metirsiyê û talûkê. Zilm û zora li ser kurdan pirtir bû. Wê hingê Abdulhemîd Serac yê şofînist dijî kurdan, wezîrê hundirê Sûriyê bû, hem jî damezrênerê emniyeta Sûriyê û polîsên ku zilm û zorê li kurdan dikir. Hikmet Mînî serokê polis û emniyeta wî ya bi navê (Mekteb Elsanî المكتب الثاني/) bû li Qamişlo. Hikmet Mînî, di bin emir û fermandariya Abdulhemîd Serac de diliviya û zoreke mezin li kurdên Cizîrê dikir; bi girsbûn kurd digirtin; çi kurdperwer ji Partiya Kurdî ba û çi komunîstê Kurd ba ji Partiya Komunîst. Yê ku bêhna kurdîtiyê li dor dihat kirin, ew dihat girtin û bersivdan. Û herwiha girtin û zindankirina kurdan destpê kir.

Di roja 15/8/1960î de, berî ku sinema bê şewitandin, Osman Sebrî û Dr. Nûredîn Zaza di gel 48 endamên Alpartî, bi gunehê ku doza mafê gelê Kurd di Sûriyê de dikin, hatin girtin. Û wiha jî girtin, zulm û zordariya nijadperestî bi fermanên Abdulhemîd Serac li dijî kurdan di Sûriyê de destpê kir û dirêj kir ta piştî jihevketina dewleta Sûriyê û Misrê di sala 1961ê de jî.

Dûmahî hejmara 512-da

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 14

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çîye? Ev ave.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

diran

Ev çîye? Ev dirane.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çîye? Ev agire.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

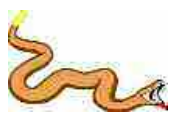

mar

Ev çîye? Ev mare.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev bizine.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çîye? Ev balone.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çîye? Ev bacane.
Bu nədir?Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çîye? Ev otomobîle.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

tac

Ev çîye? Ev tace.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

canî

Ev çîye? Ev canîe.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcik

Ev çîye# Ev cûcike.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chiken.

fincan

Ev çîye# Ev fincane.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çîye? Ev çêleke.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

çaynîk

Ev çîye? Ev çaynîke.
Bu nədir?Bu çaynikdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

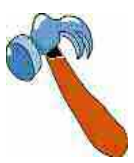

çakûç

Ev çîye? Ev çakûçe.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

Dd

defter

Ev çîye? Ev deftere.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev dare.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

Ev çîye? Ev deste.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

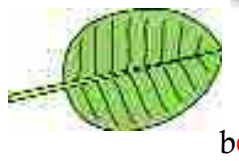

belg

Ev çîye? Ev belge.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev eloke.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

Ev çîye? Ev kere.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çîye? Ev zebeşe.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

Ev çîye? Ev êlege.
Bu nədir? Bu jiletdir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çîye? Ev hêke.
Bu nədir?Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

pê

Ev çîye? Ev pêye.
Bu nədir? Bu ayaqdır
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

kêr

Ev çîye? Ev kêre.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

Ff

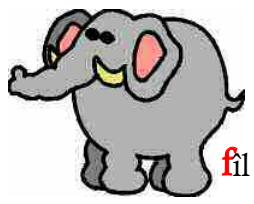

fîl

Ev çîye? Ev file.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefoant.

firok

Ev çîye? Ev firoke.
Bu nədir ?Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

fînd

Ev çîye? Ev fînde.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

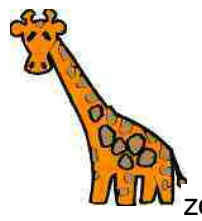

zerafe

Ev çîye? Ev zerafeye.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

Gg

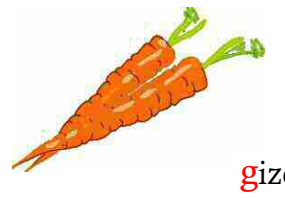

gizêr

Ev çîye? Ev gizêre.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çîye? Ev gêzîye.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

gore

Ev çîye? Ev goreye.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 15

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

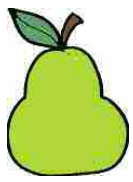

hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nədir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

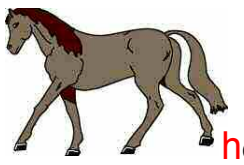

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a a hourse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Ii

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

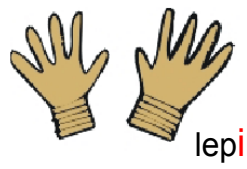

lepik

Ev çîye? Ev lepike.
Bu nədir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is glaves.

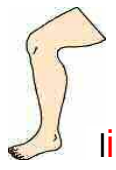

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nədir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

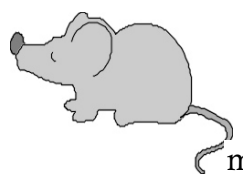

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nədir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

Îî

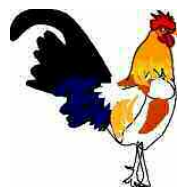

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nədir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nədir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nədir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nədir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

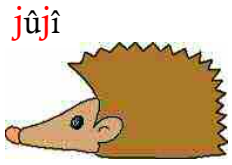

Ev çîye? Evjûjîye.
Bu nədir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nədir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nədir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nədir? Bu xərçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nədir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

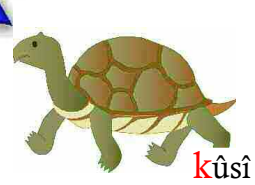

kûsî

Ev çîye? Ev kûsîye.
Bu nədir?Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortorse.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nədir?Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is a owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nədir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это лошка.
What is it? It is a spoon.

Ll

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nədir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

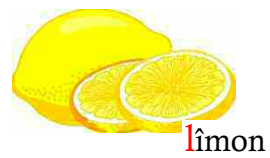

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nədir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

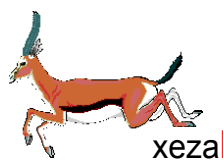

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nədir? Bu ceyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

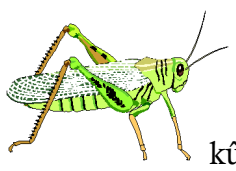

kûlî.

Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nədir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshoper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

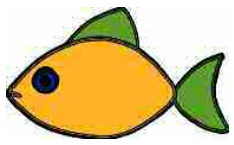

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nədir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nədir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

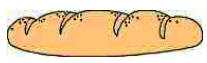

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

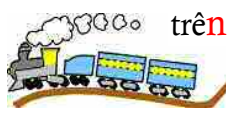

trên

Ev çîye? ev trêne.
Bu nədir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a maqnifyinq-glaf.

reng

Ev çîye? Ev renge.
Bu nədir? Bu boyadir.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комнато.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev otobûse.
Bu nədir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çîye? Ev tope.
Bu nədir?Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 16

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

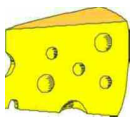

penîr

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

pîvaz

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

perçemek

Ev çîye? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

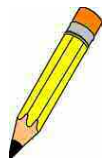

pênûs

Ev çîye? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

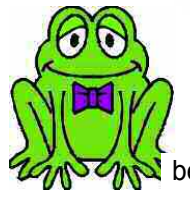

beq

Ev çîye? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

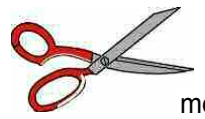

meqes

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portaqal

Ev çîye? Ev portaqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şêr

Ev çîye? Ev şêre
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çîye? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайац.
What is it? It is a rabbit.

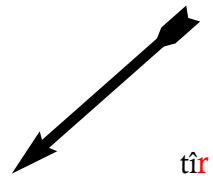

tîr

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

rovî

Ev çîye? Ev rovîye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

stêrk

Ev çîye? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

se

Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çîye? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çîye? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок..
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çîye? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çîye? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tir

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nədir?Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parrot

pirtûk

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

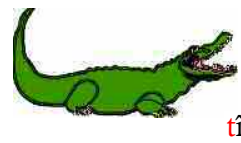

tîmsah

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

Ev çîye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flover.

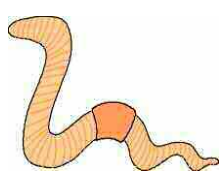

kurm

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

Ûû

bilûr

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния
What is it? It is a lightinigi.

çûk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица
What is it? It is a sparrow.

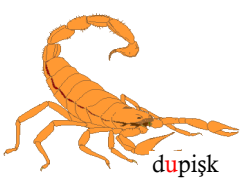

dupişk

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион
What is it? It is a skarpion.

Vv

çav

Ev çîye? Ev çaVe.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

keVok

Ev çîye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

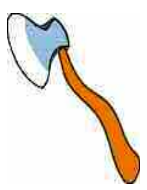

biVir

Ev çîye? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçaVik

Ev çîye? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки
What is it? It is glass.

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 17

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nədir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

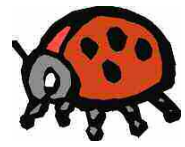

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

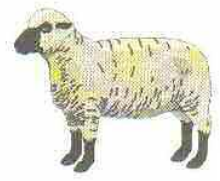

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nədir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çîyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vedrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derzîye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

Анкара недовольна отказом Швеции экстрадировать турецкого журналиста

Глава МИД Турции Мевлют Чавушоглу выразил неудовольствие в связи с решением Верховного суда Швеции заблокировать экстрадицию журналиста Бюлента Кенеша, которого в Анкаре считают причастным к организации неудавшегося путча в 2016 году. Министр назвал этот отказ крайне негативным шагом, передают турецкие СМИ.

Европейские СМИ называли Кенеша, бывшего главного редактора газеты Zaman, одним из тех, чьей экстрадиции требовал президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган в обмен на одобрение Анкарой вступления Швеции в НАТО.

Судья Верховного суда Швеции Петер Асп накануне решил, что выдавать Кенеша Турции нельзя, поскольку "есть риск его преследования из-за личных политических убеждений". МИД Швеции отказался комментировать возможные последствия этого решения: "Правительство Швеции выполняет шведские и международные законы в вопросах, касающихся экстрадиции". Финляндия и Швеция в 2022 году подали заявки на вступление в НАТО. Турция согласилась не блокировать процесс на ряде определенных условий: чтобы они не поддерживали эмбарго на поставки вооружения Анкаре и не занимались укрывательством лиц, которых Турция разыскивает как причастных к терроризму. Протоколы о вступлении Финляндии и Швеции в НАТО на данный момент не ратифицировали только Турция и Венгрия.

kurdistan.ru

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ ya bi tîpên latinî	KURDÎ ya bi tîpên kirîlî	Azerî Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	Щщ	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Əə
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Нh	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьь	Iı
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кk	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Уу	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Хх	Xx
30	Yy	Йй	Yy
31	Zz	Зз	Zz

DIKARÎ BIXWÎNÎ

1	Artêş, armanc, av, agir , azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dayîk, dewr, dar, dest,Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ferat, frtone, Fariz, fîl, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesen,
18	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla,reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tifing, top,
25	Kûr û dûr, pênûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî,vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Hazırladı İsmayıl TAHİR

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 18

Иракский суннитский лидер приветствует роль Масуда Барзани в сохранении культуры сосуществования

24 декабря курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), принял в Эрбиле главу суннитского благотворительного фонда Ирака Мишана аль-Хазрад-

жи, который в ходе встречи высоко оценил роль Барзани в сохранении культуры мирного сосуществования между всеми компонентами Курдистана. В заявлении штаб-квартиры Барзани сказано, что Хазраджи также высоко оценил усилия курдского лидера по объединению различных этнических и религиозных групп.

Он поблагодарил регион Курдистан за то, что в трудные времена регион принял сотни тысяч перемещенных семей из разных городов Ирака, и назвал это образцом для других частей страны.

На встрече также обсуждались последние события в политическом процессе Ирака и положение граждан в центральных и южных провинциях. ***kurdistan.ru***

Премьер-министр Италии 23 декабря посетит Эрбиль

Премьер-министр Италии Джорджа Мелони в предстоящую пятницу должна прибыть с офици-

альным визитом в Курдистан. Как сообщает телеканал "Kurdistan24", в международном аэропорту Эрбиля во время официальной церемонии ее будет встречать премьер-министр Масрур Барзани. Ранее, 8 декабря, премьер-министр Барзани получил официальное письмо от главы правительства Италии, в котором она выразила готовность своей страны укреплять двусторонние связи с курдским регионом.

"В письме премьер-министр Мелони подчеркнула важность дружеских и исторических отношений, которые связывают Италию и Курдистан, и подчеркнула готовность ее страны укреплять двусторонние отношения с регионом в сферах торговли, сельского хозяйства и энергетики", — говорится в сообщении канцелярии премьер-министра Барзани. "Я с нетерпением жду встречи с вами при первой же возможности", добавила итальянский лидер. ***kurdistan.ru***

Fitch подтвердило рейтинг Ирака на уровне "B-"

Международное рейтинговое агентство Fitch Ratings подтвердило долгосрочный рейтинг дефолта эмитента (РДЭ) Ирака в иностранной валюте на уровне "B-", прогноз по рейтингу стабильный, говорится в релизе агентства. "Рейтинг Ирака на уровне "B-" отражает высокую зависимость страны от сырья, слабое управление и неразвитый банковский сектор, что балансируется высокими валютными резервами и низкими процентными ставками по государственному долгу", — пишет Fitch. Агентство отмечает, что высокие цены на нефть улучшили многие кредитные показатели Ирака в текущем году, однако отсутствие структурных, экономических или фискальных реформ вместе с устойчивыми политическими рисками ограничивают рейтинг страны. По итогам 2022 года Fitch ожидает профицит бюджета Ирака на уровне 10% от ВВП за счет высоких цен на нефть, однако уже в 2023 году он снизится до 2,2%. В 2024 году агентство ожидает дефицит бюджета примерно в 3% от ВВП страны с учетом средней стоимости Brent в 65 долларов за баррель.

Также прогнозируется увеличение соотношения госдолга к ВВП в среднесрочной перспективе в связи с сокращением стоимости нефти и отсутствием реформ, которые способствовали увеличению прибыли из других источников. ***kurdistan.ru***

Reuters: Запад не рассматривает военный вариант решения ядерной проблемы Ирана

Страны Запада не рассматривают возможность военных действий против Ирана в ближайшей перспективе на фоне обогащения Тегераном урана и наоборот рассчитывают на дипломатию. Об этом в понедельник написало агентство Reuters со ссылкой на нескольких дипломатов из западных стран.

"Я не думаю, что кто-то предусматривает военный вариант в ближайшей перспективе. Решение не будет военным, и я не слышу, чтобы многие к нему призывали", - сказал собеседник агентства.

Источники указали, что возможный удар по Ирану лишь увеличит желание Тегерана получить ядерное оружие и приведет к ответным действиям. Один из дипломатов высказал точку зрения, что Израиль, если решится "бомбить" Иран, практически не сможет это сделать без поддержки Запада.

По словам высокопоставленного сотрудника администрации президента США Джо Байдена, если Совместный всеобъемлющий план действий (СВПД) по иранской ядерной программе не удастся восстановить, можно найти другие дипломатические решения. "Даже если в какой-то момент СВПД умрет, это не будет означать, что тогда же будет похоронена дипломатия", - сказал чиновник.

Он отметил, что координатор ЕС по ядерной сделке Энрике Мора "продолжает разговаривать со всеми сторонами", хотя переговоры по возрождению СВПД "зашли в тупик".

Ситуация вокруг СВПД

В понедельник глава МИД Ирана Хосейн Амир Абдоллахиян, заявил, что Тегеран будет готов выполнять свои обязательства в случае возобновления Совместного всеобъемлющего плана дей-

ствий по иранской ядерной программе, если Вашингтон прекратит проводить лицемерную политику по отношению к исламской республике.

По оценке главы МИД, заместитель генерального директора Международного агентства по атомной энергии (МАГАТЭ) в воскресенье "провел конструктивные и перспективные переговоры" с представителями Организации по атомной энергии Ирана. Подробности встречи министр не раскрыл. Группа экспертов МАГАТЭ прибыла в Иран 18 декабря для установления происхождения частиц обогащенного урана на трех незаявленных объектах республики. Требование предоставить инспекторам МАГАТЭ доступ на эти объекты стало одним из ключевых условий для восстановления СВПД.

В минувший понедельник глава дипломатии Евросоюза Жозеп Боррель на пресс-конференции по итогам заседания министров иностранных дел 27 стран ЕС в Брюсселе заявил, что Евросоюз надеется реанимировать иранскую ядерную сделку, параллельно вводя все новые и новые санкции против Тегерана.

СВПД по иранской ядерной программе был подписан с Ираном в 2015 году в целях преодоления кризиса вокруг его ядерных разработок постоянной "пятеркой" Совета Безопасности ООН и Германией. Предыдущий президент США Дональд Трамп принял в 2018 году решение о выходе из этой договоренности. Нынешний американский лидер Джо Байден неоднократно сигнализировал о готовности вернуть Вашингтон в ядерную сделку с Тегераном. Россия, Великобритания, Германия, Китай, США и Франция с апреля 2021 года ведут с Ираном в Вене переговоры о восстановлении СВПД в его первоначальном виде. ***kurdistan.ru***

В Париже организаторы прекратили акцию памяти убитых 23 декабря курдов из-за беспорядков

Демократический совет курдов Франции - организатор акции в память о трех курдах, убитых в Париже в пятницу, - решил прекратить мероприятие. Об этом сообщил в субботу телеканал BFM. В сообщении отмечается, что "манифестация прекращена после того, как начались столкновения в районе площади Республики, которая была назначена в качестве места сбора участников акции". Кроме этого, организаторы акции заявили, что беспорядки были "спровоцированы провокаторами". Как передает корреспондент ТАСС с места событий, первые столкновения произошли вскоре после начала манифестации. Перед их началом одна машина попыталась проехать возле демонстрантов. Группа агрессивно настроенных молодых людей набросилась сначала на этот автомобиль, а после на другие машины, припаркованные поблизости.

Вслед за этим начались стычки с полицейскими. Провокаторы стали бросать в сотрудников полиции булыжники, бутылки и петарды. Стражи порядка в ответ применили слезоточивый газ. Агрессивно настроенные молодые люди начали поджигать автомобили и мусорные баки, громить витрины магазинов и автобусные остановки. Из-за беспорядков в районе площади Республики закрыты несколько станций метро.

Столкновения происходили, в частности, возле Зимнего цирка. Из-за этого зрителям с детьми, чтобы попасть на представление, пришлось воспользоваться запасным входом. В настоящий момент мэрия подсчитывает ущерб от действий хулиганов, которые разбирали булыжные мостовые и выбивали куски асфальта из проезжей части.

В свою очередь министр юстиции Франции Эрик Дюпон-Моретти заявил, что намерен в субботу встретиться с представителями курдской общины после 16:00 (18:00 мск).

23 декабря бывший служащий французских железных дорог, член стрелкового клуба открыл беспорядочную стрельбу около курдского культурного центра. Погибли трое и столько же были ранены. Злоумышленник был задержан на месте преступления и получил ранения средней тяжести. По предварительным данным, он был обезоружен до прибытия полиции персоналом парикмахерской, где пытался укрыться. Во время задержания полицией он назвал себя расистом. В настоящий момент подозреваемый находится под стражей, уголовное дело ведется по статьям "Убийство", "Умышленное преступление" и "Насилие с отягощающими обстоятельствами". Ранее нападавший уже неоднократно имел проблемы с правосудием. В 2016 году он ранил ножом грабителя, проникшего в его квартиру. В 2021 году его задержали за нападение с саблей на мигрантов в палаточном лагере в одном из округов Парижа. Он провел в предварительном заключении год и был отпущен 12 декабря этого года в ожидании суда. При этом он был взят под контроль полиции с одновременным запретом на ношение оружия. ***kurdistan.ru***

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 19

Масуд Барзани принял консулов Южной Кореи и Нидерландов

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 20

декабря принял генерального консула Южной Кореи Чо Киджунга, который приветствовал роль курдского лидера в сохранении этнического и религиозного разнообразия в Курдистане.

Обсуждая различные компоненты, проживающие в Курдистане, стороны подчеркнули важность сохранения сосуществования между всеми этническими и религиозными группами в регионе, говорится в заявлении штаба Барзани.

Согласно заявлению генерального консула, мирное сосуществование и баланс между компонентами являются источниками стабильности в Курдистане.

Он также высоко оценил роль сил пешмерга Курдистана в борьбе с "Исламским государством" (ИГ).

Помимо подтверждения своей приверженности сохранению религиозного и этнического разнообразия в Курдистане, Барзани подчеркнул необходимость продолжения усилий по борьбе с терроризмом, который представляет угрозу для всех общин.

Стороны также обсудили пути дальнейшего укрепления отношений между Курдистаном и Южной Кореей, говорится в заявлении.

В этот же день Масуд Барзани принял генерального консула Нидерландов Жако Берендса, в разговоре с которым он подчеркнул важность связей между Курдистаном и Нидерландами, особенно в борьбе с ИГ.

Обменявшись мнениями о продовольственной безопасности, Барзани и Берендс подчеркнули необходимость поддержки сельскохозяйственного сектора Курдистана в усилиях, направленных на то, чтобы сделать его сильной стороной экономики региона. ***kurdistan.ru***

"Без нефти и газа не останетесь": Ирак готов поставить Италии "то, что ей нужно"

Премьер-министр Ирака Мохаммед Шиа ас-Судани призвал итальянскую коллегу Джорджу Мелони установить более тесные экономические связи между двумя странами в различных областях. Об этом сообщает иракское новостное агентство INA.

Мелони, возглавляющая третью по величине экономику еврозоны, совершает свою первую поездку за пределы Европы.

Иракский премьер в ходе переговоров заявил:

"Мы выразили готовность развивать экономическое сотрудничество во всех областях, особенно в энергетике, сельском хозяйстве, водоснабжении и здравоохранении".

Он пригласил в Ирак "компании, специализирующиеся на инфраструктуре, а также на добыче газа".

Итальянская нефтяная компания Eni уже более десяти лет занимается разведкой и добычей нефти в Ираке. Часть ее программы "включает использование попутного газа для производства электроэнергии", говорится на сайте компании.

Ирак богат нефтью, но страдает от запущенной инфраструктуры, повсеместной коррупции и безработицы спустя почти два десятилетия после того, как вторжение США привело к свержению Саддама Хусейна и дестабилизации ситуации в стране.

Ас-Судани сказал, что Ирак "готов поставлять Италии то, что ей нужно в плане нефти и газа". С добычей в более 3,3 млн баррелей в день Ирак является вторым по величине производителем нефти в Организации стран-экспортеров нефти (ОПЕК).

Стоит отметить, что в рамках операции Prima Parthica итальянский военный персонал помогает укомплектовывать многонациональные силы в Багдаде и Эрбиле. Они также обучают иракские вооруженные силы и полицию и обеспечивают им административную поддержку. ***kurdistan.ru***

Прокуратура считает, что курды не были первоначальной целью расстрелявшего людей в Париже

Пожилой француз, убивший в пятницу трех человек возле курдского культурного центра в Париже, не преследовал целью убить именно курдов и первоначально планировал совершить преступление в пригороде Сен-Дени. Об этом говорится в заявлении прокуратуры Парижа, выдержки из которого приводит в воскресенье радио France info.

"Он рано утром отправился в Сен-Дени с оружием и патронами, чтобы убивать иностранцев", - заявили в прокуратуре по итогам допроса 69-летнего француза, устроившего стрельбу. Уже на месте он передумал, поскольку решил, что на улице "слишком мало людей", а на нем якобы неподходящая одежда, "мешающая быстро перезаряжать оружие". Его слова подтверждаются найденным у него билетом на общественный транспорт из Сен-Дени, пробитым в 06:50 (08:50 мск), и кадрами уличного видеонаблюдения.

Вернувшись домой, он позже направился на улицу Энгиен в 10-м округе Парижа. Задержанный рассказал, что ни с кем из убитых возле культурного центра он знаком не был, и добавил, что не определил для себя точное количество жертв, он лишь хотел истратить боезапас и совершить самоубийство в конце. В итоге на улице он расстрелял двух женщин и мужчину, после чего зашел в соседнюю парикмахерскую, где ранил еще трех человек, прежде чем его задержали.

По данным прокуратуры, пять из шести человек, в которых стрелял француз, были с турецким гражданством, у шестого было французское гражданство. Также власти уточнили, что угрозы для жизни троих раненых больше нет. Двое из них остаются в больнице.

Ненависть к иностранцам

Выбор курдов в качестве жертв задержанный объяснил якобы

тем, что злился на них, потому что "во время борьбы с террористической группировкой "Исламское государство" (ИГ, запрещена в РФ - прим. ТАСС) они брали пленных вместо того, чтобы убивать их". В то же время, со слов стрелявшего, это было скорее предлогом, потому что он испытывает ненависть ко всем иностранцам, что подтвердили и его родственники.

На допросе мужчина рассказал, что его "ненависть к иностранцам стала паталогической" после 2016 года, когда в его дом залезли грабители. В заявлении не уточняются подробности этого дела, однако, как писала ранее газета Le Figaro, в тот год его впервые задержали за нападение с ножом, предположительно, на своего грабителя.

Оружие, которое 69-летний француз использовал во время нападения, он приобрел четыре года назад у члена стрелкового клуба, в котором состоит. Продавец, по его словам, сейчас уже умер, а оружие он прятал с тех пор в доме родителей.

В настоящее время пенсионера содержат под стражей в психиатрической больнице, куда его перевели из следственного изолятора по медицинским показаниям. В столичной прокуратуре подчеркнули, что, несмотря на перевод мужчины в медицинское учреждение, расследование продолжается. Уголовное дело заведено по статьям "Убийство", "Умышленное преступление" и "Насилие с отягчающими обстоятельствами".

Беспорядки в Париже

В пятницу вечером близ места инцидента прошел стихийный митинг курдской общины, который перерос в стычки с полицией. Согласно последним данным, в столкновениях около десятка стражей порядка получили травмы. Митинг в память о жертвах трагедии также состоялся в Париже в субботу. Однако вскоре после его начала он вылился в столкновения с сотрудниками правоохранительных органов, а также поджоги машин и акты вандализма. При пресечении беспорядков пострадали более 30 полицейских, 11 зачинщиков удалось задержать. Вместе с тем организаторы акции заявили, что стычки были вызваны действиями провокаторов. ***kurdistan.ru***

США не рассчитывают на прогресс по ядерной сделке с Ираном в обозримой перспективе

Соединенные Штаты не рассчитывают на прогресс по ядерной сделке с Ираном в обозримой перспективе, Вашингтон не концентрирует внимание на этом. Об этом заявил во вторник на брифинге для

журналистов координатор по стратегическим коммуникациям в Совете национальной безопасности Белого дома Джон Кирби. Его попросили прокомментировать появившееся в СМИ видео с ноябрьской встречи Байдена с избирателями, на которое попали слова американского президента о том, что ядерная сделка с Ираном фактически "мертва". "Она мертва, но мы не станем объявлять об этом. Это долгая история", - заявил тогда Байден. "В настоящий момент мы не концентрируем внимание на Совместном всеобъемлющем плане действий, и это не стоит у нас на повестке дня", - пояснил Кирби, комментируя эти слова хозяина Белого дома. "Мы просто не представляем себе заключение соглашения когда-либо в ближайшее время <...>", - добавил он. ***kurdistan.ru***

511:1.QXD 28.12.2022 3:09 Page 20

ДИПЛОМАТ

KÜRD DÎPLOMAT

№ 47 (511) 18-24 декабря 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдские лидеры выступили с рождественскими посланиями

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), поздравил христиан Курдистана и мира с Рождеством.

Согласно заявлению, опубликованному штаб-квартирой Барзани, он выразил "самые теплые" поздравления "христианским сестрам и братьям", пожелав им радости и счастья.

"Я надеюсь, что будут приложены все усилия для дальнейшего углубления культуры сосуществования и братства между всеми компонентами Курдистана, и я надеюсь, что наши христианские братья и сестры мирно отмечают все свои праздники и торжества", — добавил Барзани.

Президент Нечирван Барзани также поздравил христиан с этим событием и подтвердил приверженность защите прав всех этнических и религиозных групп Курдистана.

"По случаю Рождества и рождения Иисуса Христа, мир ему, я сердечно поздравляю всех наших христианских сестер и братьев в Курдистане, Ираке и во всем мире. Желаю им радостного и счастливого празднования Рождества в мире и согласии", - говорится в сообщении.

"В связи с этим священным событием мы еще раз заверяем, что Курдистан останется колыбелью мирного сосуществования, терпимости и солидарности между всеми религиозными и этническими общинами".

Курдский президент отметил, что "вместе с нашими христианскими сестрами и братьями и всеми другими общинами мы работаем, чтобы построить светлое будущее для наших детей и для страны, где защищены права и свободы всех граждан всех вероисповеданий и национальностей".

В аналогичном поздравлении премьер-министр Масрур Барзани пожелал христианам праздника, "наполненного восторгом, любовью и счастьем".

Премьер-министр также подчеркнул важность продвижения культуры мирного сосуществования и распространения духа терпимости, умеренности, а также солидарности среди всех компонентов сообщества Курдистана. ***kurdistan.ru***

Богданов: Россия плотно контактирует с Турцией по вопросу наземной операции в Сирии

Москва находится в плотном контакте с Анкарой по вопросу наземной операции в Сирии. Об этом заявил в пятницу журналистам спецпредставитель президента РФ по Ближнему Востоку и странам Африки, замглавы МИД Михаил Богданов.

"Не во всем, конечно, мы согласны, но то, что находимся в плотном контакте с турецкими партнерами, это факт", - отметил он, комментируя высказывания президента Турции Реджепа Тайипа Эрдогана о желании взаимодействовать с Москвой и Дамаском в вопросе операции на севере Сирии. "Есть система обмена информацией, координация. В основном по линии военных ведомств. Они постоянно в контакте и в Анкаре, и в Москве, и, главное, на месте", - добавил Богданов. ***kurdistan.ru***

Премьер-министр Курдистан выделил почти 8 миллиардов иракских динаров на коммунальные услуги в Эрбиле

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 19 декабря выделил почти восемь миллиардов иракских динаров на финансирование коммунальных услуг в провинции Эрбиль.

"Премьер-министр Масрур Барзани одобрил выделение 7 млрд 871 млн иракских динаров на реализацию проектов по очистке, транспортировке и утилизацию мусора в провинции Эрбиль", — сообщается в заявлении Регионального правительства Курдистана (КРГ). "Проект реализуется в рамках усилий Девятого кабинета Регионального правительства Курдистана по обслуживанию граждан Курдистана и созданию чистой окружающей среды для поддержания чистоты города".

Согласно заявлению, сумма будет выделена из бюджета Главного управления муниципалитетов Эрбиля. В отдельном заявлении поясняется, что КРГ ежедневно тратит около 10 миллиардов иракских динаров в месяц на сбор, транспортировку и утилизацию более 6000 тонн отходов в Курдистане.

В статье на официальном сайте КРГ директор по охране окружающей среды и обращению с отходами Министерства муниципалитетов и туризма Арас Фуад Сабир отметил, что количество собираемого мусора варьируется в зависимости от сезона и обычно составляет от 6000 до 6500 тонн в день.

"Ежемесячная стоимость сбора, транспортировки и укрытия отходов в Курдистане достигает 9 миллиардов 952 тысячи и 755 иракских динаров, и было подписано 32 контракта на услуги по сбору, транспортировке и очистке отходов в Курдистане", - добавил чиновник. ***kurdistan.ru***

Министр обороны Турции посетил штаб армии на границе с Сирией

Министр обороны Турции Хулуси Акар в сопровождении нескольких высших военачальников посетил командный центр вооруженных сил своей страны на границе с Сирией. По сообщению агентства "Anadolu", к министру обороны присоединились начальник штаба Яшар Гюлер, командующий армией Муса Авсевер, командующий ВМС Эркумент Татлиоглу и командующий ВВС Атилла Гулан. Они проинспектировали секторальное командование операции в районе "Весенний щит" на северо-западе Сирии, говорится в сообщении. Визит произошел в то время, когда Турция усилила свои угрозы начать новую наземную операцию против курдских сил в Сирии, особенно после того, как в результате ноябрьского взрыва в Стамбуле погибли шесть человек, в чем Анкара обвинила курдские силы.

Президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган 23 ноября пригрозил, что ведется подготовка к наземному наступлению против курдских сил на севере Сирии.

"В то время как мы продолжаем наши воздушные налеты, мы также начнем наземное наступление, чтобы нанести удар по террористам, когда придет время", — сказал он тогда. ***kurdistan.ru***

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
ÎMTÎYAZ Û SERNIVÎSAR:
TAHÎR SİLÊMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnîsan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NFŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500